

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**K prezentaci českého slovesného vidu
ve výuce japonských mluvčích**

vedoucí práce: PhDr. Milan Hrdlička, CSc.

obor : Čeština pro cizince

Ryoko YAMAMOTO

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškerou použitou literaturu.

Chtěla bych z celého srdce poděkovat za velkou podporu svým rodičům. Tuto práci věnuji jim. Dále bych chtěla poděkovat všem vyučujícím na Ústavu bohemistických studií za jejich pochopení po celou dobu svého studia. Poděkování patří zejména vedoucímu diplomové práce PhDr. Milanu Hrdličkovi, CSc. za odborné rady k této práci. Také děkuji všem českým i japonským přátelům, kteří mi v uplynulém náročném období všestranně pomáhali.

Ryoko Yamamoto

Ryoko YAMAMOTO

v Praze dne 10.4.2006

Obsah

Úvod	4
1. Současná situace studia češtiny	
1.1. Možnosti studia češtiny v Japonsku	6
1.2. Možnosti studia češtiny v České republice	9
2. Problémy japonských mluvčích při studiu češtiny	
2.1. Kulturní hledisko	11
2.2. Jazykové hledisko	12
3. Typologická odlišnost češtiny a japonštiny se zřetelem ke kategorii slovesného vidu	16
4. K prezentaci slovesného vidu v učebnicích češtiny pro cizince	
4.1. Kritéria výběru učebních materiálů	20
4.2. Prezentace slovesného vidu	22
5. O způsobu lingvodidaktické prezentace slovesného vidu japonským mluvčím	
5.1. Obecná doporučení	34
5.2. Modelová lekce pro japonské mluvčí	35
Závěr	63
Příloha	66
Bibliografie	93

Úvod

Poprvé jsem se s češtinou setkala v roce 1995 v Londýně. Tehdy jsem chodila do londýnské jazykové školy, abych zlepšila svou angličtinu. Tam bylo i několik českých studentů. Věděla jsem, že existuje země jménem Česká republika, přestože jsem se seznámila s lidmi z této země poprvé v životě a poprvé jsem slyšela, jak ti lidé mluví svým jazykem – češtinou. Nepamatuji si, jestli na mě tehdy udělala čeština nějaký zvláštní dojem. Asi ten, že čeština zní stejně exoticky jako ostatní jazyky.

V roce 1997 jsem navštívila Českou republiku jako turista. To bylo moje druhé setkání s češtinou. Tehdy jsem ovšem neuměla ani jediné české slovo, a proto jsem během svého desetidenního pobytu všude mluvila anglicky. Přesto jsem slyšela češtinu kolem sebe a viděla jsem plakáty nebo nápisy napsané česky. Je jasné, že jsem věděla, jak čeština zní a jak se píše česky mnohem lépe, než tehdy v Londýně.

Další setkání s češtinou bylo v Japonsku. Zanedlouho po návratu z cesty po České republice jsem náhodou objevila dvanáctidenní intenzivní kurz češtiny nedaleko od svého města. Důvod, proč jsem se ho zúčastnila, byl jednoduchý. Protože jsem vlastně nevěděla, že něco takového ve sousedním městě existovalo, myslela jsem si, že by byla škoda nechat si ujít takovou příležitost, kterou neměl každý. Tehdy jsem si neuvědomila, že tato příležitost určuje mou další životní etapu. Bylo mi jasné, že za tak krátkou dobu nelze zvládnout ani elementární znalost češtiny. V kurzu jsem poznala, že je to mimořádně těžký jazyk. I když jsem cítila, že se tento jazyk asi nedá nikdy naučit, během dvanáctidenního kurzu můj zájem o češtinu neustále rostl a postupně jsem si uvědomila, že zajímavost češtiny pochází právě z její obtížnosti.

Za rok po tomto kurzu jsem se rozhodla přijet do Prahy, abych se češtinu naučila. Bylo to v září roku 1999. Začala jsem chodit na kurz pořádaný Ústavem jazykové a odborné přípravy (ÚJOP UK) v Praze. Moje znalost češtiny, kterou jsem získala v tomto dvanáctidenním kurzu v Japonsku, vůbec nestačila, a proto jsem se zapsala do třídy pro začátečníky. Na ÚJOP UK jsem strávila dva roky a potom jsem byla přijata na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze na obor čeština pro cizince.

Jako Japonka, která se věnovala češtině, pokládám za svůj úkol zpracovat, co jsem si myslela během svého nesnadného studia češtiny, uspořádat rady pro Japonce, kteří se chtějí začít učit češtinu, a doporučení i pro toho, kdo učí Japonce češtinu.

Mám teď zkušenosti jako studující češtiny i jako začínající lektorka češtiny. Zním potíže japonských mluvčích při studiu českého jazyka. V této diplomové práci se budu zabývat zvláště problematikou českého slovesného vidu, kterou Japonci považují za jednu z nejtěžších částí studia češtiny, a to z lingvodidaktického hlediska. Pojednám o konkrétních problémech ve sféře slovesného vidu a potom se budu zabývat vybranými učebnicemi češtiny pro cizince, abych zjistila, jak je tato lexikálně-gramatická kategorie zpracovaná. Na závěr budu prezentovat ukázkovou lekci, která bude nejužitečnější pro japonské mluvčí studující češtinu.

1. Současná situace studia češtiny

Nejprve se zmíním o možnostech studia českého jazyka pro japonské mluvčí v Japonsku a v České republice.

1.1. Možnosti studia češtiny v Japonsku

1.1.1. Univerzita

Jedinou možnost učit se češtinu na univerzitě nabízí cizojazyčná univerzita v Tokiu. Podle informací, které můžeme najít na jejich webových stránkách, se během prvních dvou roků učí základy českého jazyka a další dva roky si studenti sami vyberou určitou oblast, kterou se chtějí zabývat.¹ V každém ročníku studuje zhruba patnáct studentů.

Univerzitní webová stránka říká : „*Česká kultura a české umění jsou už dávno známé ve světě a rovněž i v Japonsku. Je hodně Japonců, kteří mají zájem o českou literaturu, animované filmy nebo vážnou hudbu. Pokud o to máte zájem také Vy a neumíte česky, není to škoda ? Není pravdou, že umět jazyk pomáhá člověku rozšířit si své obzory ? Znalost češtiny, kterou získáte na naší univerzitě, bude vaším nástrojem, díky kterému se přiblížíte České republice.*“

Univerzita dále tvrdí, že : „*Česká republika byla země, která byla vždy ovlivňována sousedními zeměmi, a proto když chcete prozkoumat něco staršího o této zemi, musíte poznat kromě češtiny a angličtiny ještě jiný jazyk. Pro toho je prostředím této cizojazyčné univerzity ideální. Obor český jazyk je pro zájemce, který se chce věnovat češtině,*

---

1) Japonská univerzita zpravidla trvá čtyři roky (pak student získá titul bakaláře) a potom dva roky pro postgraduální studium (pak student dostane titul magistra). Pro dokotranský titul jsou nutné ještě další dva až tři roky studia.

i pro toho, kdo si chce studiem češtiny rozšířit své zájmy. Čeština je jistě velmi odlišná od japonštiny, a proto je již velmi těžké umět to, co je základního. Z tohoto důvodu by tento obor mohl být též pro toho, kdo má zájem o to, do jaké míry může být jazyk komplikovaný.“

O podrobnostech studia se píše následující : „ *Studenti, kteří by se mohli setkávat s různými potížemi při studiu češtiny, používají materiály publikované v Japonsku nebo cvičebnice připravované vyučujícími. Teprve v druhé polovině druhého ročníku studenti začínají číst vybrané texty a ve třetím ročníku se studentům do ruky dostanou odborné stati publikované v České republice nebo literární díla. Ve čtvrtém ročníku studenti budou číst různé typy textů - například aktuální články z internetu nebo známé úryvky z literatury a budou o nich diskutovat.“*

Pracovní uplatnění, které najdou studenti po absolvování, je různé. V současné době počet studentů, kteří získají práci ve výrobní sféře, výrazně stoupá, protože nedávno mnoho japonských firem z této sféry otevřelo továrny nebo pobočky v České republice. Podle statistiky japonské ambasády v Praze z roku 2005 na celém českém území působí zhruba 180 japonských firem.

1.1.2. Kulturní centrum

V Japonsku je mnoho soukromých kulturních center, která nabízejí různé zajímavé aktivity a také jazykové kurzy. Jediné kulturní centrum, kde se učí čeština, provozuje tokijské novinové nakladatelství.² Japonský lektor tam učí začátečníky a mírně pokročilé a český lektor, který absolvoval japanologii na Univerzitě Karlově, vyučuje pokročilé. Kurzy se konají jednou týdně, v rozsahu 90 minut a trvají tři měsíce. Počet studujících v jednotlivých kurzech se pohybuje mezi 10 až 15.

---

²) Japonská prestižní novinová nakladatelství často mají svoje kulturní centrum, kde se kdokoli může učit různé hobby.

Motivace studujících se různí. Jsou studenti, kteří chápou kurz jako pouhý koníček, a jsou také studenti, kteří se připravují na budoucí studium v České republice. Pro výuku používají jako materiály japonské učebnice češtiny nebo skripta, která byla napsána českým lektorem.

1.1.3. Soukromá jazyková škola

Při hledání jazykové školy na japonské internetové stránce <http://www.google.co.jp> jsem našla pouze jednu instituci. Ale tato škola vlastně nenabízí pravidelný kurz a jejím cílem je pouze představit lektora studentovi, který se chce učit češtinu soukromě.

1.1.4. Česko-japonská asociace

V Japonsku je zatím 13 česko-japonských asociací.³ Tři asociace z nich pravidelně či nepravidelně pořádají kurzy češtiny. V regionu, odkud pocházím, existuje jedna asociace, která dvakrát ročně pořádá intenzivní kurz češtiny pro začátečníky a mírně pokročilé.⁴ Už několikrát jsem byla pozvána na letní kurz jako host. Z vlastní zkušenosti vím, že účastníci toho kurzu jsou velmi různí. Jsou to studenti univerzit, ženy v domácnosti, důchodci, podnikatelé, kteří budou pracovat v České republice apod. Různá je proto i jejich motivace. Lektor je často profesor, který má češtinu jako druhý nebo třetí obor. V našem regionu není žádný „čistý“ bohemista, to znamená, že vyučující tohoto kurzu jsou badatelé české historie nebo obecně lingvisté. Jako materiály pro výuku lektori často používají japonskou učebnici češtiny. Počet studujících v kurzech je často osm až deset.

---

3) Skoro všechny regiony od severu až k jihu Japonska mají svoje česko-japonské asociace a organizují různé zajímavé akce jako přednášky o české historii, české filmové večery, kurzy českého kuchyně apod.

4) Kurzy se konají v létě pro začátečníky a na podzim pro mírně pokročilé. Všechny kurzy trvají 12 dnů (90 minut denně).

1.2. Možnosti studia češtiny v České republice

1.2.1. Univerzita

Magisterský nebo bakalářský obor čeština pro cizince vyučují Univerzita Karlova v Praze, Palackého univerzita v Olomouci a Masarykova univerzita v Brně. V tomto oboru studuje jen pár japonských studentů, ale japonských studentů, kteří chodí na různé kurzy češtiny,⁵ není málo. Počet stážístů z Japonska, kteří mají hlavní obor například českou historii a potřebují znalost češtiny pro čtení českých materiálů pro svoje studium, každoročně stoupá. Motivace stážístů je jednoznačná : hlavním cílem je získat schopnost číst český text. Studenti, kteří odborně studují český jazyk na fakultním oboru, mají cíle různé. A proto jejich situace po absolvování nejsou jednoznačné.

1.2.2. Ústav jazykové a odborné přípravy

Pro japonské studující je velmi známý ÚJOP UK v Praze. V každém semestru se zde zapisuje jistý počet Japonců, kteří mají zájem přímo o český jazyk nebo kteří mají jiné zájmy, například o české animované filmy, o loutkové divadlo, o fotografii apod. Většina z nich se tam učí jeden až dva semestry. Existují také japonští studenti, kteří po ÚJOP UK zkusí přijmačí zkoušky na DAMU nebo FAMU, ale často neuspějí.

1.2.3. Jazyková škola

V Praze bydlí nejvíc Japonců⁶ a Japonců, kteří chodí do městské jazykové školy (bývalé státní jazykové školy v Sokolské ulici v Praze 1),

---

5) Univerzita Karlova pořádá jednak kurz češtiny pro stážísty a postgraduandy, jednak všeobecný kurz Česká studia.

6) Podle statistiky japonské ambasády v Praze v České republice bydlí zhruba 1800 Japonců a 1500 z nich žije v Praze (léto roku 2005).

není málo. Kdo si zvolí tuto možnost učení češtiny je člověk, který potřebuje češtinu jako každodenní komunikační prostředek. Jsou to Japonci, kteří studují hudbu na hudební akademii nebo na konzervatoři v Praze, nebo kteří pracují v japonských firmách, kde se často komunikuje i česky. Naučit se češtinu pro ně není nutné, ale mají jistou motivaci. Aby japonský mluvčí ovládal češtinu v každodenním životě na slušné úrovni, musí tam chodit dlouho. Je tam však široký výběr úrovní, a proto je studium vhodné také pro ty, kteří už nějakou znalost češtiny mají.

1.2.4. Individuální studium

Tuto možnost zvolí Japonci, kteří na nějakou dobu musí bydlet v České republice. Jsou to podnikatelé japonských firem a jejich manželky. V tomto případě učitel často není odborník na češtinu. Nejčastějšími učiteli jsou čeští japanologové nebo Japonci, kteří žijí v Praze už dlouho a češtinu do jisté míry umí. Lekce se koná například jednou za týden doma nebo v kancelářích studentů. Používají se učebnice, které se dají sehnat v knihkupectví, jako Communicative Czech apod. Podle svých a kamarádových zkušeností lze říct, že má tato praxe své klady i zápory. Učitel nabízí lekce přesně podle úrovně studujícího, ale čeština není jazyk, který se dá naučit snadno, a proto při neintenzivní lekci je studium českého jazyka velmi náročné. Motivace ke studiu češtiny je v tom případě velmi nízká. Důvodem ke studiu je seznámit se s jazykem, kterým se mluví tam, kde žijí. A proto studenti dělají pokroky velice pomalu.

2. Problémy japonských mluvčích při studiu češtiny

Když se japonský mluvčí učí češtinu, která patří typologicky k flektivním jazykům, setkává se s různými problémy, neboť je japonština jako aglutinační jazyk diametrálně odlišná.

2.1. Kulturní hledisko

Geografická izolace Japonska a mentalita Japonců sebrávají při učení cizímu jazyku důležitou roli.

Přiblížíme stručně několik zřetelných rysů japonských mluvčích, kteří se při studiu češtiny snaží získat čtyři základní řečové dovednosti – mluvenou a psanou komunikaci, četbu a poslech.

Japonci jsou přičinliví, a proto kdyby japonský mluvčí měl ke studiu češtiny pevnou motivaci, dokázal by zvládat obzvláště náročnou gramatiku češtiny. Z tohoto důvodu by se četba mohla dostat na vyšší úroveň. Četba pomůže studujícímu, aby se seznámil s různými styly vyjadřování a potom získal dobrou schopnost také v psaném projevu. Problémy činí především ústní vyjadřování a poslech. 98 % obyvatel Japonska tvoří Japonci, mluví se tam jen japonsky. Na celém území platí stejné zvyky, stejná morálka a stejná etiketa chování. Z tohoto důvodu není většina Japonců zvyklá na komunikování cizím jazykem vůbec ani na komunikování s cizími lidmi. Většina Japonců má jen pasivní znalost cizího jazyka.

Studium cizího jazyka ovlivňuje negativně i skromnost, která je považována do jisté míry za dobrý povahový rys Japonců. Japonec se stydí mluvit, čeká na příležitost, až ho vyučující osloví a bojí se udělat

chybu. Při komunikování v češtině musíme skloňovat, časovat a mluvčí musí dbát na náležitý slovosled. Pro Japonce je to velmi náročné, a proto tento fakt přispívá k jejich mlčenlivosti. Z těchto důvodů nedosahuje mluvená komunikace snadno vyšší úrovně.

2.2. Jazykové hledisko

Jaké jsou problémy týkající se přímo českého jazyka?

Když se podíváme na problémy na rovině *zvukové*, výslovnost fonému /ř/ je velmi náročná pro všechny cizince studující češtinu, a jistě tedy i pro Japonce. Japonští mluvčí jsou zvyklí na otevřené slabiky, a proto není lehké vyslovovat nejen slova obsahující /ř/, ale vůbec česká slova mající několik souhlásek vedle sebe. Japonští mluvčí také nedokážou vyslovovat správně /r/ a /l/ nebo /b/ a /v/, které zní v japonštině stejně. Asimilace párových fonémů v opozici znělé a neznělé, například /b/ a /p/ nebo /d/ a /t/, jsou zdrojem potíží, i když existuje poměrně jasná teorie systému asimilace. Navíc /dʃ/, /ř/ a /ž/, které mají jinou artikulaci výslovnosti, zní uším Japonců velmi podobně, protože existuje jeden japonský foném, který má podobné charakteristiky. Jak jsem se předtím zmínila, výslovnost cizích slov není silnou stránkou japonských mluvčích. Ale většina Japonců studujících češtinu si myslí, že čeština nemá tak moc komplikovaný fonetický systém ve srovnání například s angličtinou, která je pro Japonce bližším cizím jazykem. Považujeme spíše češtinu za jazyk, který má komplikovanou gramatiku. A proto strávíme více času nad gramatickými cvičeními než na procvičování správné výslovnosti.

Japonský mluvčí studující češtinu však vidí největší problémy v rovině *gramatiky*. Významy jednotlivých pádů, skloňování u jmen, volný dativ, jmenný rod – to jsou jevy, které neexistují v japonštině,

a Japonci studující češtinu potřebují nějaký čas, aby si na to zvykli. Slovosled češtiny / také větším problémem. Na začátku svého studia studenti slyší od vyučujícího, že čeština má volnější slovosled. Japonština je jazyk, který má také do jisté míry volný slovosled, a proto japonští mluvčí studující češtinu v tom vidí na první pohled pozitivní prvek. Ale postupně poznají enklitika, proklitika, téma, réma nebo zdůraznění. Teprve tehdy zamotá hlavu rozdíl mezi větami „Co je to?“ a „Co to je?“ nebo „Mrzí mě to.“ a „To mě mrzí.“ atd., které se student naučil už v první lekci a od té doby bez rozlišení používá. Podle vlastní zkušenosti gramaticky správná věta, kterou jsem vytvořila, zní často vinou špatného slovosledu nepřírozně.

Ale jeden z nejobtížnějších jevů, které je pro japonské mluvčí velmi těžko řešit, je slovesný vid.

Za prvé slovesný systém mezi japonštinou a češtinou je zcela jiný. A mimořádně Japonci obvykle nemají představu o tom, co je slovesný vid. Avšak je možno zkoumat japonská slovesa z hlediska slovesného vidu, to se však neučíme běžně ve výuce japonštiny ve škole. Z tohoto důvodu japonští mluvčí těžko chápou povahu nedokonavosti a dokonavosti, které obsahují česká slovesa. Japonci studující češtinu však musí teoreticky vědět, co to slovesný vid je.

I když student ví, že v češtině existují nedokonavá slovesa a dokonavá slovesa, není pro něho snadné rozpoznat z forem sloves slovesný vid. Jinými slovy, když se setká s novým slovesem, těžko pozná z jeho tvaru, jestli je to sloveso nedokonavé nebo dokonavé. Česko-japonský slovník, který byl publikován v Japonsku roku 1995, je zatím jediným česko-japonským slovníkem, který označuje u sloves vid. A proto hledat sloveso v tomto slovníku nebo samozřejmě v jiných slovnících je pochopitelně správná cesta k poznání vidu. Ale pokud víme, jak se tvoří nedokonavá a dokonavá slovesa nebo jak vypadají jejich formální rozdíly, to bude výhodou a šetří to čas při konzultování

slovníku.

Po poznání forem nedokonavých a dokonavých sloves se objeví další problém - význam a užití sloves nedokonavých a dokonavých. Student se musí učit jejich teoretické základy užívání a potom uvidí, jestli to platí v řečové praxi. U Japonců se často stává, že ovládají teorii, ale při vlastní konverzaci nebo psaní budou naprosto zmateni při rozhodování, který vid je vhodný. Student chce vědět, kdy platí teorie a kdy ne. Užití slovesného vidu někdy záleží na jazykovém citu, který cizinci těžko získají. A proto je třeba slyšet nebo vidět hodně příkladů v praktickém životě.

Pro Japonce je také často velmi těžké užít správný prefix, např. kdy používáme jednotlivá slovesa *dopsat*, *vypsát*, *napsat* apod., která mají stejný základ v nedokonavém slovese *psát*. Horší případ je např. dokonavé sloveso *dát* : tvoří jednak nedokonavý protějšek *dávat* sufixací, jednak prefixací další dokonavé sloveso např. *dodat*, které má také svůj nedokonavý protějšek *dodávat*. V tomto případě spočívá potíž v četných významech českých prefixů. Je otázka, jestli jsou významy jednotlivých prefixů naučitelné. A ještě je řada sloves, která jsou jednovidová nebo obouvidová.

Existuje určitý problém ve sféře nedokonavých sloves. Je to kupř. rozdíl mezi slovesy *mít* a *mívat*. Například *mít* je nedokonavé sloveso, ale *mívat* je také nedokonavé sloveso od slovesa *mít*. Když student ví, že *mívat* má význam opakovanosti a násobnosti, vidí v tom určitou nejasnost, protože nedokonavost má také význam opakovanosti. A proto si japonští mluvčí často chybně myslí, že *mít* může vyjádřit stejnou situaci jako *mívat*. Taková otázka studujícímu zamotá hlavu. Taková nejasnost v dokonavých slovesech vidíme ještě v jiném případě. To je případ u sloves pohybu. *Jít* a *chodit* jsou oboje nedokonavá slovesa. Jak poznáme jejich rozdíl ? Dvě nedokonavé podoby stejného slovesného základu se takto stávají problémem.

Japonci rádi překládají cizí texty do japonštiny doslovně. To však nefuguje dobře, a to je jednou z hlavních příčin toho, proč Japonci nedělají pokroky v učení se cizímu jazyku. Když čteme, píšeme, mluvíme a posloucháme česky, musíme taky česky přemýšlet. Například Kopečný (1962, s. 6) konstatuje : „*slovesný vid je rozlišujícím prvkem té jazykové skutečnosti, že je možno užít našeho slovesa ve dvojích až trojích řadách paralelních tvarů, které se od sebe neliší základním slovesným významem (a které je tedy možno přeložit do cizího, neslovanského jazyka tvarem jediním.)*” Sloveso je velmi důležitý slovní druh ve větě, a proto slovesný vid hraje velkou roli. To znamená, že musíme dávat velký pozor na jeho překládání. Student musí za každou cenu získat náležitou znalost o užití a významu slovesného vidu pro správné překládání.

Potíže v rovině *stylistiky* budou mít hlavně pokročilejší studenti. Jednou z nejvýraznějších potíží je tzv. běžně mluvená čeština. Tvary, které se studenti naučili ve škole nebo sami z nějaké učebnice, samozřejmě platí v praxi, ale uvidí, že Češi nemluví spisovně česky. Co je to za tvar *kámošema* ? Proč neříkají *podle mého názoru*, ale *podle mýho* ? Na začátku studia čeština zní Japoncům celistvě. Většina jevů běžně mluvené češtiny se objevuje v koncovkách. Začátečníkům je již velmi těžko rozlišit jednotlivá slova, a proto pozorují spíš začátek slov než jejich konec. Z toho důvodu dlouho nepoznají existenci jiných tvarů koncovek, které má běžně mluvená čeština.

3. Typologická odlišnost češtiny a japonštiny se zřetelem ke kategorii slovesného vidu

Formální rozdíl mezi českými a japonskými slovesy je značný. Nejdřív se soustředím na základní povahu japonských sloves.

Japonská slovesa nerozlišují formálně mluvnickou osobu ani číslo, určité tvary slovesa jsou v tomto ohledu závislé na kontextu. Japonské sloveso dále nemá neurčitý způsob (infinitiv), běžný v jiných jazycích, a proto se jako slovníkového tvaru (ve slovnících však překládaného infinitivem) používá určitého tvaru slovesa, tzv. základního tvaru. Pomocí slovesných koncovek a časovatelných sufixů, které se připojují ke kmenům, popřípadě k tzv. základům sloves, se tvoří slovesné časy a způsoby. Podle způsobu tvoření slovesných tvarů lze rozlišit 1) tvary jednoduché, vznikající připojením nečasovatelných koncovek, 2) tvary odvozené, tvořené časovatelnými sufixy, k nimž se opět připojují koncovky základních tvarů. Kromě toho japonská slovesa tvoří hojnost tvarů složených připojováním různých pomocných jednotek (partikulí, pomocných sloves a pomocných jmen a některých tvarů spony) k některým tvarům jednoduchým. Pokud tyto složené tvary mají na posledním místě jednotku časovatelnou, vytvářejí připojováním koncovek opět i některé tvary jednoduché (Novák 1978, s. 70-71).

Není divu, že v japonštině, která má výše uvedenou slovesnou vlastnost, se slovesný vid chápán zcela jinak než v češtině. Japonský slovesný vid je na jiné úrovni než slovesný vid český. V češtině se slovesný vid probírá jednak jako kategorie morfologická (kategorie vidu ovlivňuje kategorie času (Čechová 2000, s. 169)), jednak jako kategorie lexikální (slovesa lišící se videm se zpravidla liší z hlediska sémantického (Čechová 2000, s. 169)). V japonštině se také slovesný čas a slovesný vid navzájem kříží, ale původně je japonština jazykem,

který z hlediska kategorie slovesného času není bohatý. Jenom koncovky *TA* (pro minulý čas) a *RU* (pro přítomný a budoucí čas) jsou považovány za formy mající schopnost vyjádřit slovesný čas (Mačida 1993, s. 17). Na druhé straně však tyto omezené formy mají široké významy pro vyjádření času.

Než se zmíním o japonské podobě slovesného vidu (případě i slovesného času), uvedu následující kategorizaci sloves od Haruhika Kindaičiho (1950)¹, která je podstatná pro výklad rysů japonského slovesného vidu. Všechna slovesa se podle něho dělí na čtyři skupiny.

1) stavové sloveso --- vyjadřuje stav.

např. *ARU*, *IRU* (aj. to be), *DEKIRU* (aj. can), *JÓSURU* (aj. to need),
ATAISURU (aj. to deserve) atd.

2) sloveso trvací děje --- vyjadřuje děj nebo akci, které nějakou dobu trvá.

např. člověk : *JOMU* (aj. to read), *KAKU* (aj. to write), *WARAU*
(aj. to laugh), *NAKU* (aj. to cry) atd.

příroda : *FURU* (aj. to rain, to snow), *ČIRU* (aj. to fall)

3) okamžité sloveso --- vyjadřuje děj nebo akci, která okamžitě skončí.

např. *ŠINU* (aj. to die), *CUKU* (aj. to lit) , *KIERU* (aj. to be turned off),
SAWARU (aj. to touch), *TODOKU* (aj. to reach), *KIMARU*
(aj. to be desided), *MICUKARU* (aj. to be found), *HADŽIMARU*
(aj. to start), *OWARU* (aj. to finish), *TÓČAKUSURU* (aj. to arrive)

4) sloveso čtvrté skupiny --- nemá temporální význam času a vyjadřuje nějakou situaci nebo povahu věci nebo člověka.

např. *SOBIERU* (aj. to tower), *SUGURERU* (aj. to be better than...),
OMODACU (aj. to become main), *ZUBANUKERU* (aj. to be far
above the average), *ARIFURERU* (aj. to be common),
BAKAGERU (aj. to be ridiculous)

---

1) Kindaiči, H. : *Kokugo dóši no iči bunnrui*. Tokyo, Mugi šobó 1950, s.5-26

Tato kategorizace Kindaičiho je v podstatě stejná jako Vendlerova kategorizace (1967)². Vendler, který Kindaičiho neznal, kategorizoval anglická slovesa stejným způsobem jako on. To může znamenat, že tato kategorizace platí univerzálně. Čtvrtá skupina sloves však existuje jenom v japonštině a v angličtině se to nejčastěji vyjadřuje přídavným jménem se sponou.

Když se soustředíme na japonskou podobu slovesného vidu, reprezentativním prvkem je slovesná koncovka *-TEIRU* (obdoba v angličtině *-ing*). Vyjadřuje trvání děje (nedokonavost) i trvání výsledku děje (dokonavost). To, jaký vid vyjadřuje koncovka *-TEIRU*, záleží na tom, jakou časovou povahu má akce nebo stav vyjádřený daným slovesem. Každé české sloveso je totiž schopno vyjádřit příslušnost k některé skupině dokonavosti a násobenosti (Šmilauer 1972, s. 38), ale v japonštině samotná slovesa nemají vidovou vlastnost, a proto se koncovka *-TEIRU* přidá na konec slovesa jako prvek, který má schopnost vyjádřit vidový odstín.

Například sloveso *ŠINU* (aj. to die) ukazuje změnu z živého stavu do stavu neživého, zkrátka je to tzv. okamžité sloveso. Ale když toto sloveso končí na *-TEIRU* (tzv. *ŠINDEIRU*³), znamená trvání výsledku děje. Sloveso *YOMU* (aj. to read) je sloveso trvací děje. Ale ve tvaru končícím na *-TEIRU* (tzv. *YONDEIRU*), znamená trvání děje, respektive trvání probíhajícího děje. *ARU* a *IRU* (aj. to be) nebo *IRU* (aj. to be needed) jsou stavová slovesa, která vyjadřují nezměnitelnou existenci nebo potřebu. Tato slovesa se nikdy nevyskytují ve tvaru *-TEIRU*. Ale některá stavová slovesa, například *ČIGAU* (aj. to differ) nebo *ATARU* (aj. to hit), mohou končit na *-TEIRU*, *ČIGATTEIRU* nebo *ATATTEIRU* však znamenají totéž jako *ČIGAU* nebo *ATARU*. Koncovka *-TEIRU* se u okamžitých sloves a sloves trvací děje užívá také pro vyjádření

---

2) Vendler, Z.: *Linguistics in Philosophy*. Ithaca, Cornell, Univ. Pr. 1967

3) *DEIRU* je forma po asimilaci od *TEIRU*.

minulého děje ve smyslu vzpomínání (Mačida 1993, s. 18).

Japonská podoba slovesného vidu vyjádřená koncovkou *-TEIRU* v podstatě záleží na výše uvedených typech sloves, ale existuje také případ, kdy některé větné členy a slovní druhy ovlivňují vyjadřování slovesného vidu. Například ve větě *AFRIKA DEWA MAITOŠI OUZEINO KODOMO GA EIYÓŠIČČOUDE ŠINDEIRU* (čj. Každý rok v Africe mnoho dětí umírá kvůli podvýživosti.) sloveso *ŠINDEIRU* neznamená trvání výsledku děje, ale znamená opakovanost děje. Důvod spočívá v tom, že podmět této věty je v množném čísle. Ve větě *TARÓ WA 100 SACU NO HON O JONDEIRU*. (čj. Taro dosud přečetl sto knih.) sloveso *JONDEIRU* znamená nejen trvání děje, ale také trvání výsledku děje, protože předmět této věty je v množném čísle. Sloveso *HAŠITTEIRU* ve větě *SONO KURUMA WA SUGOI SUPÍDO DE HAŠITTEIRU* (čj. Auto jede velmi rychle.) kvůli příslovečnému určení *SUGOI SUPÍDO* „velmi rychle“ znamená trvání děje. Kdyby bylo příslovečné určení například 5000 km, sloveso *HAŠITTEIRU* by znamenalo trvání výsledku děje.

Ještě existuje případ, kdy je slovesný vid určen partikulí. Například věta *SONO KURUMA GA NIMOCU O HAKONDEIRU*. (čj. Auto vozí náklad.) vyjadřuje trvání děje, ale věta *SONO KURUMA WA NIMOCU O HAKONDEIRU*. (čj. Auto vezlo náklad.) vyjadřuje trvání výsledku děje (Mačida 1993, s. 19).

Když shrnu výše uvedené poznatky, lze říci, že je v japonštině slovesý vid vágní jev, naproti tomu čeština má slovesný vid jako zřetelnou a specifickou gramatickou kategorii. Slovesný vid v japonštině ovlivňuje nejenom typ slovesa, ale i různé prvky věty a povaha věty. Z toho důvodu musíme uvažovat o japonské podobě slovesného vidu v širším kontextu než v případě českého slovesného vidu.

4. K prezentaci slovesného vidu v učebnicích češtiny pro cizince

V této kapitole budu zkoumat to, jak se vysvětluje slovesný vid ve vybraných učebnicích češtiny pro cizince. Potom budu sledovat, jak se jednotlivé učebnice pojednávají o potížích, o kterých jsem se zmínila ve 2. kapitole.

4.1. Kritéria výběru učebních materiálů

Učebnic češtiny pro cizince publikovaných v České republice je mnoho. Je opravdu široký výběr od učebnic starších až po ty novější nebo od učebnic pro začátečníky po učebnice pro pokročilé. Dostalo se mi do ruky zhruba třicet učebnic. Podle následujících pěti kritérií jsem jich vybrala osm na důkladnější rozbor. Ráda bych podotkla, že jsem tyto učebnice nevybrala na základě toho, že je vysoce oceňuji.

- Bednářová, I. - Pintarová, M.: *Communicative Czech. Elementary Czech.* Praha, Ústav jazykové a odborné přípravy UK 1995
- Čechová, E. - Trabelsiová, H. - Putz, H. : *Do you want to speak Czech ? I. Chcete mluvit česky ? 1.díl (Czech for beginners).* Liberec, Pantype 1993
- Holá, L. : *Czech step by step – a basic course in the Czech language for English speaking foreigners.* Praha, Fragment 2000
- Hronová, K. - Turzиковá, M. : *Čeština pro cizince.* Plzeň, Fraus 1998
- Kelly, M. : *Czech for you.* Praha, Angličtina Expres 1993
- Parolková, O. - Nováková, J. : *Czech for foreigners – my good Czech companion.* Praha, Olga Parolková 1993
- Roubalová, E. : *Učíme se česky.* Praha, Karolinum 1995
- Váchalová, S. : *Survival Czech.* Voznice, Leda 2003

1. kritérium : úroveň cizinci učících se česky

Když se věnujeme problematice slovesný vid, jednou ze základních otázek je, ve které etapě studia češtiny se má slovesný vid učit. Než jsem začala zkoumat tuto problematiku, nebyla jsem si jista, jestli se slovesný vid musí učit na začátku studia. Ale jsem předsvědčena, že student nesmí nechat slovesný vid jako poslední učivo. A proto jsem chtěla zjistit, jak se vysvětluje slovesný vid v učebnicích pro začátečníky.

2. kritérium : cílová skupina

Jak jsem se už zmínila, v Japonsku je jenom jedna univerzita, kde se učí čeština jako obor. A proto je bohemistů málo. Většina japonských mluvčích studujících češtinu se neseznámí s češtinou jako oborem. Z tohoto důvodu jsem předpokládala, že učebnice na prozkoumání musí být takové, které si vyberou běžní Japonci, kteří nemají tolik zkušeností s učením jazyka.

3. kritérium : zprostředkující jazyk

Kromě japonštiny a češtiny umím jen angličtinu, a proto jiná možnost neexistuje. Většina japonských mluvčích je však na tom stejně jako já.¹⁾

4. kritérium : stáří učebnic

Je mnoho kvalitních učebnic, které byly publikovány v 60. až 80. letech. Ale starší učebnice najdeme jenom v knihovnách nebo v antikvariátech, a proto cizinci studující češtinu v současné době mají

---

1) V Japonsku od 6 let do 15 let povinně chodíme do školy (základní a střední). Potom od 15 let do 18 let chodíme do gymnázia. Studenti se učí angličtinu povinně tři roky na střední škole (od 13 let do 15 let) a potom další tři roky na gymnáziu. Procento postoupení do gymnázia je velmi vysoké (cca 96 % podle statistiky roku 2004), a proto je možno říct, že většina Japonců má šestileté vzdělání z angličtiny.

potíže je získat nebo nikdy nedostanou. Z toho důvodu by bylo lepší prozkoumat učebnice, které se dají koupit v knihkupectvích a které si studenti vlastně kupují.

5. kritérium : rozsah uživatelů učebnic

Vidíme v knihkupectvích tolik učebnic češtiny pro cizince a často se publikují učebnice nové. Tentokrát jsem vybrala ty, které jsou často užívány v ÚJOP, v jazykových školách nebo při individuálním studiu.

4.2. Presentace slovesného vidu

Pokusím zmapovat, jak je slovesný vid zpracován ve vybraných učebnicích češtiny pro cizince, podle následujících jedenácti hledisek, která zohledňují výše uvedené obtíže. Zmíním se také o jejich řešení podle odborné literatury.

4.2.1. Kde je v učebnici zařazen výklad slovesného vidu ?

První typ publikace je ten, ve kterém se slovesný vid vysvětluje postupně (Hronová - Turzíková 1998, Roubalová 1995, Čechová - Trabelsilová 1993, Váchalová 2003, Bednářová - Pintarová 1995). Druhý typ pak slovesný vid vysvětluje najednou v rámci jedné nebo více lekcí (Parolková - Nováková 1993, Kelly 1993, Holá 2000).

Podle mého názoru je vhodnější zmínit se o existenci slovesného vidu na začátku výuky jazyka, kdy už se studenti seznamují i s jinými slovesy než jen *být* a *mít*.² To však neznamená, že od pak začneme studentům vysvětlovat problematiku slovesného vidu podrobně. Informujeme je o existenci dvou typů sloves v češtině z hlediska

---

2) První dvě slovesa jsou *být* a *mít* ve všech osmi učebnicích

slovesného vidu. Navrhuji uvádět slovesa spolu se zkratkou určující vid v závorkách. Když se japonští mluvčí začínají učit cizí jazyk, často chtějí získat hrubý přehled daného jazyka hned na začátku studia. To samozřejmě platí i u studujících češtinu.

4.2.2. Jak je vysvětlena existence vidových dvojic ?

Všechny učebnice uvádějí příklady vidových dvojic. Dvě z nich (Čechová - Trabelsilová 1993, Parolková - Nováková 1993) potom uvádějí slovesa *hledat* a *najít* jako vidovou dvojici. To pokládám za chybné. Čtyři učebnice (Čechová - Trabelsilová 1993, Roubalová 1995, Váchalová 2003, Holá 2000) ukazují vidové dvojice v souvislosti s prefixací, sufixací a supletivismem nebo rozdílem ve slovesném kmenu. Jinak Kelly (1993) uvádí vidové dvojice jenom podle prefixací. Velice rozsáhlé příklady vidových dvojic přinášejí čtyři učebnice (Čechová - Trabelsilová 1993, Roubalová 1995, Holá 2000, Bednářová - Pintarová 1995), ostatní jich obsahují velmi málo. Zvláštní je kniha Bednářové - Pintarové (1995). Ukazuje 42 vidových dvojic, což je ve srovnání s jinými učebnicemi poměrně rozsáhlé, ale nerozlišuje dvojice podle kategorizace – prefixace, sufixace, verb pohybu apod. a zařazuje všechno dohromady abecedně nedokonavých sloves.

Podle mého názoru vyučující musí dobře vysvětlit, jak se sloveso nedokonavé a dokonavé tvoří. Například Havránek (Havránek - Jedlička 1981, s. 181 - 183) píše, že z nedokonavého slovesa se prefixem tvoří dokonavé sloveso a naopak z základního dokonavého slovesa se sufixací tvoří nedokonavé sloveso. Ještě se zmiňuje o supletivních dvojicích sloves s různými základy. Existují také vidové trojice - např. *hradit* (nedok.) x *nahradit* (dok.) x *nahrázovat* (nedok.), a je proto pravda, že nelze snadno vysvětlit, jak se pak rozezná nedokonavé sloveso od dokonavého. Ale podle mého názoru pomůže dávat vždy několik vhodných příkladů, studentům pomůže, aby získali všeobecný

přehled o tvoření sloves nedokonavých a dokonavých.

Zkoumala jsem také frekvenci příkladových vidových dvojic ve všech osmi učebnicích. Nejužívanějšími příklady jsou *brát x vzít* a *vracet se x vrátit se*, které se objevují v pěti učebnicích. Následují tři dvojice *číst x přečíst*, *dávat x dát* a *kupovat x koupit*, které najdeme v čtyřech učebnicích. Ve třech učebnicích je uvedeno následujících pět dvojic: *dělat x udělat*, *navštěvovat x navštívit*, *platit x zaplatit*, *prohlížet si x prohlédnout si*, *psát x napsat*, *vstávat x vstát*. Našla jsem ještě dalších 56 dvojic, ale ty se objevují jenom ve dvou nebo učebnicích, popř. v jedné, a proto není vhodné se jimi z hlediska frekvence zabývat.

4.2.3. Jaký je výklad o imperfektivech a perfektivních tantum ?

Pět učebnic (Hronová - Turzíková 1998, Čechová - Trabelsilová 1993, Váchalová 2003, Kelly 1993, Bednářová - Pintarová 1995) se o vidovém tantum vůbec nezmiňuje. V dalších dvou je zmínka o imperfektivním tantum. Roubalová (1995, s. 61) píše „*Only the imperfective verbs can denote relation, relationship or state*“ a dává jako příklady věty se slovesy *mít, bydlet, vypadat* a *spát*. Holá (2000, s. 164) píše „*Almost all Czech verbs have both imperfective and perfective forms ..... The only exceptions are modal verbs and some simple verbs denoting state (e.g. být, moct, ležet) that are only imperfective.*“ Jenom jedna učebnice píše o obou tantum: „*Jen imperfektivní jsou např. být, mít, muset, smět, moct, chtít, nenávidět, vyprávět, varovat. Jen perfektivní jsou např. nastydnout, nachladit se, onemocnět, uhodit, udeřit.*“ (Parolková - Nováková 1993, s. 117)

Podle mě je velmi důležité vytvořit obecnou představu, co jsou imperfektiva a perfektiva tantum.

4.2.4. Jaký je výklad o slovesech pohybu (motion verbs)?

Slovesa pohybu popisují podrobně jen dvě učebnice. Čechová -

Trabelsilová (1993, s. 209-210) vysvětluje, že slovesa pohybu jsou imperfektivní a dvě slovesa např. *jít* x *chodit* se liší podle toho, jestli jde o jednorázovou nebo opakovanou akci. Jiný výklad není uveden, ale ukazuje, že sloveso pohybu, které označuje opakovanou akci, tvoří budoucí čas pomocí pomocného slovesa být (*budu, budeš* ...) a slovesa pohybu, které označuje jednu akci a má formu po(pů) – v budoucím čase. Holá (1993, s. 168) užívá termín „determined“ a „indetermined“ podobně jako je tomu u Bednářové – Pintarové (1995, s. 242) „determinate“ a „indeterminate“. Nezmiňují se však o tom, jak se tvoří budoucí forma, jako Čechová - Trabelsilová (1993, s. 209-210). Ale např. *jít* x *chodit* jako primární imperfektivum tvoří sloveso *přijít* jako perfektivum a ještě navíc další sloveso *přicházet* jako sekundární imperfektivum.

Encyklopedický slovník češtiny (Karlík, P. a kol. 2002, s. 109) uvádí pod heslem determinovanost více významů sloves pohybu tak, že determinovaná slovesa popisují stejný pohyb odpovídající indeterminovaným slovesům, a obsahují ovšem navíc významový rys, který se vymezuje různě - nejčastěji jako „*záměrný, na určitý cíl orientovaný děj*“ nebo jako „*pohyb v jedné nepřerušované linii*“. Ještě se zmiňuje o indeterminovaných slovesech tak, že mohou vyjádřit schopnost k pohybovému jednání (např. *Dítě už běhá.*). Podle tohoto slovníku v dnešní češtině najdeme následující páry, které podléhají protikladu determinovanost x indeterminovanost : *běžet* x *běhat*, *hnát* x *honit*, *jet* x *jezdit*, *jít* x *chodit*, *letět* x *létat*, *nést* x *nosit*, *táhnout* x *tahat*, *vést* x *vodit*, *vést* x *vozit*.

Kopečný (1962, s. 29) dále uvádí, že je přirozené, že atemporální, charakterizační význam mají obvykle slovesa nedeterminovaná (např. *Dítě už chodí do školy.*), ale charakterizační funkci může mít někdy přezens sloves determinovaných (např. *Každou neděli jde do kina.*).

Slovesa pohybu jsou v praxi často užívána, a proto je vyučující

musí vysvětlit důkladně a srozumitelně. V japonštině determinovanost a indeterminovanost sloves kromě páru *jít x chodit* a *jet x jezdit* není vůbec odlišená slovně ani významově. Proto ve výuce pro japonské mluvčí budou muset být významové rozdíly mezi determinovanými a nedeterminovanými slovesy vysvětleny pomocí vhodných příkladů.

4.2.5. Jak je popsán budoucí čas perfektivních sloves ?

Když se dívám na zmíněných osm učebnic z hlediska výkladu budoucího času perfektivních sloves, všímám si toho, jak volí autoři termín pro tvary *napišu, udělám* apod. Tyto formy jsou popisovány jako „*the form of the present tense*“ (Kelly 1993, s. 94), „*the present tense of perfective verbs*“ (Čechová - Trabelsilová (1993, s. 98), „*the present tense forms of the perfective verbs*“ (Roubalová 1995, s. 61) a dokonce „*The forms of these (perfective) verbs that look like present forms*“ (Holá 2000, s. 166).

Co se týče budoucího času, podle autorů učebnic existuje opět několik různých vysvětlení. Například Čechová - Trabelsilová (1993, s. 98) píše „*Perfektivní verba vyjadřují jen futurum a minulosť.*“ Bednářová - Pintarová (1995, s. 144) píše podrobněji „*Perfective verb do not form their future with budu, budeš..., however use their present tense form to refer to the future. They are formed by the prefixes and suffixes.*“

Je pravda, že není snadné pojmenovat formu dokonavého slovesa, které naznačuje budoucnost, a proto nemusíme marně hledat nebo vytvářet termín této formy. Důležité je, že se vyučující musí zmiňovat o tom, že na základě dokonavé sloveso nevyjadřuje děj v přítomném čase. Další zásadní věcí je vysvětlit, jaké jsou rozdíly mezi vyjádřením budoucnosti slovesem nedokonavým a dokonavým.

Řekneme-li, že dokonavé sloveso nemůže vyjadřovat děj v přítomném čase, není logicky správné srovnávat vztah mezi např.

platím a *zaplatím*. To způsobí u studentů rozpaky. Teoreticky řečeno, v tomto případě je třeba srovnávat tvary *budu platit se zaplatím*. Pravdou ale zůstává, že dokonavé sloveso vyjadřuje děj v budoucnosti, která je přítomnému času velmi blízko. Např. Když řekneme „*Zaplatím*. (v restauraci)“, „*To si vezmu*. (v obchodě)“ nebo „*Dám si kávu*. (v kavárně)“, děj se uskuteční ve velmi krátkém časovém úseku, který se někdy shoduje s přítomným časem (aktuálností). Předpokládám, že kvůli této povaze dokonavého slovesa několik autorů srovnává nedokonavé sloveso přítomného času s dokonavým slovesem vyjadřujícím děj v budoucnosti.

V japonštině neexistuje zvláštní slovesná forma pro budoucí čas. To znamená, že slovesná forma pro přítomný čas se užívá i pro vyjádření budoucnosti. A proto když japonský mluvčí přeloží doslovně japonskou větu do češtiny, objeví se typická chyba v slovesné kategorii času. Z toho důvodu si zvláště japonský mluvčí musí uvědomit, že dokonavé sloveso se použije také pro děj, který se koná v blízké budoucnosti a téměř splývá s aktuálním přítomným dějem.

4.2.6. Jak jsou vysvětleny prefixy a sufixy ?

Hronová - Turzíková (1998) a Parolková - Nováková (1993) se o tom vůbec nezmiňují. Váchalová (2003, s. 311) píše o prefixaci pro tvoření perfektivních sloves, ale neuvádí významy jednotlivých prefixů. Bednářová - Pintarová (1995, s. 144) také v jedné řadě píše, že dokonavá slovesa se tvoří prefixem a sufixem. Okrajově se zmiňuje o tom, že přejatá slovesa např. *telefonovat* a *startovat* jsou imperfektivní a že k nim nepřidáváme prefixy. Ale to není pravda.

Kelly (1993) a Holá (2000) se zmiňují o tzv. čistě vidových prefixech. Neužívají však tento termín a neříkají, které prefixy jsou čistě vidové. Zmiňují jen jejich existenci. Kdyby student věděl, že existují prefixy, které nemají významy a fungují jako znaky, které

určují dokonavé sloveso, výrazně by mu to pomohlo určit vidové dvojice nedokonavých a dokonavých sloves a jejich význam.

Když se podíváme, co o tomto píše odborníci, zjistíme, že například Poldauf (1954, s. 169-172) uváděl dvě skupiny prefixů – 1) prefixy prostě vidové a 2) prefixy subsumpční čili řadicí. První typ nemá vliv na význam slovesa, ale druhý typ má jasnou sémantickou funkci. Podle něho prefixy *po-*, *s-*, *u-* jsou typické prostě vidové prefixy. Kopečný (1962, s. 114) píše, že české slovesné předpony se dají seřadit podle ubyvající konkrétnosti významu, s níž je v nepřímém poměru možnost prosté perfektivizace, takto: *před-*, *nad-*, *pod-*, *v-*, *od-*, *vz-*, *ob-* : *do-* : *roz-*, *při-*, *pře-*, *pro-*. Následující méně konkrétní *s-*, *o-*, *vy-* a *na-* : pak *za-* a *z-*. Nejméně konkrétní a významové i funkčně nejrozmanitější jsou *u-* a zejména *po-*.

Podle mého názoru vidové prefixy a prefixy s určitými významovými funkcemi musejí být vysvětleny odlišně. Z vlastní zkušenosti mohu konstatovat, že učení významů prefixů není snadné. V japonštině předpony nejsou, a proto japonští mluvčí musí mít co nejdříve představu o tom, co prefix je. Navrhuji vyučujícím, aby začínali s prostě vidovými prefixy a poté přidali prefixy s významovými funkcemi. Nezbytné je dávat co nejvíc příkladů.

O sufixech píše velmi stručně, ale užitečně Kopečný. Staví nedokonavé tvary na *-at* proti dokonavým na *-nout*, derivace na *-at* ustupuje produktivní derivaci na *-ávat* nebo *-ovat* a korelace dokonavého *-it* proti nedokonavému *-et* koliduje v češtině ode dávna s produktivní korelací *-it* / *-ovat*. Jsem přesvědčena, že takové ukázky pomohou studujícím při poznávání rozdílů tvarů nedokonavých a dokonavých sloves, ale těchto osm učebnic (kromě jedné (Váchalová 2003)) je neukazuje.

4.2.7. Jak se vysvětluje význam vidů ?

Všechny učebnice vysvětlují významy slovesného vidu velmi stručně. O nedokonavých slovesech píše šest učebnic (Hronová - Turzíková 1998, Roubalová 1995, Čechová - Trabelsilová 1993, Kelly 1993, Holá 2000, Bednářová - Pintarová 1995), které např. uvádějí, že „akce se opakuje“ a pět učebnic (Roubalová 1995, Váchalová 2003, Kelly 1993, Holá 2000, Bednářová - Pintarová 1995) „probíhající akce“. Jiné výklady jsou „akce zvyklosti (*habitual action*)“, „dlouho trvající akce“ a „akce bez omezení“. U dokonavých slovesech volí pět učebnic (Hronová - Turzíková 1998, Roubalová 1995, Čechová - Trabelsilová 1993, Holá 2000, Bednářová - Pintarová 1995) výraz „jedna akce“. Tři práce (Hronová - Turzíková 1998, Kelly 1993, Bednářová - Pintarová 1995) k tomu ještě přidávají „ukončená akce“. Jiné výklady jsou „resultativní akce“, „totalita akce“ a „začátek a konec akce“. A to je vše. Jediná Bednářová - Pintarová (1995) speciálně vysvětluje významy vidů na konci učebnice v příloze. Ve vlastní lekci ukazuje jen rozdíly tvarů mezi nedokonavými a dokonavými slovesy.

O sémantice se dlouhodobě diskutuje.³ Podle odborníků se význam nedokonavého a dokonavého slovesa chápán jinak : Verkuyl (1978)-*počitatelnost x záměrnost*, Thelín (1980) – *totalita x opakovanost*, Mikklošič (1968 - 74) – *ukončenost, zakončenost* pro dokonavé sloveso, F. de Saussure – *časově kondenzovaný bodový děj* pro dokonavé sloveso, Dostál (1954) – *celostnost (nedělitelnost), komplexnost* pro nedokonavé sloveso. Karlík (1995, s. 318) charakterizuje význam dokonavého slovesa, jako byl ukončen a bude završen, a zároveň říká, že nedokonavé sloveso nevyjadřuje ukončenost. Havránek (1981, s. 181) píše, že dokonavé sloveso vyjadřuje terminativost a směrovost jako uzavírající průběh děje a dosažení výsledku. Naopak nedokonavé sloveso

---

3) Encyklopedický slovník str. 529

vyjadřuje průběh děje bez časové perspektivy a směřování k výsledku.

Mathesius (1947, s. 198) poukazuje na velice zajímavé příklady: *Někdy ovšem existuje rozdíl mezi pojetím zdůrazňujícím průběh hotového děje a pojetím zdůrazňujícím jeho výsledek i bez vysvětlujícího průvodního určení. Otázkou Jak si spal? se zřejmě ptáme na průběh spánku, kdežto otázkou Jak jsi se vyspal? na tělesný a duševní stav po spaní. Také uvedl tento příklad: vyšla-li kniha o tématu, které nás zajímá, ptáme se na autora otázkou: Kdo to napsal? ale když slyšíme z neznámého díla někoho předčítat celou pasáž, můžeme se na autora ptát i otázkou: Kdo to psal?*

Důležitá věc, kterou však učebnice neuváděly, je zaměnitelný charakter vidu. O tom píše Karlík (1995, s. 318) existuje možnost použít nedokonavá slovesa v situacích, kdy je evidentně děj završen a komunikační důraz je na jiné složce děje, např. *Ten obraz maloval Dan Šlosar. nebo Branku dával Knoflíček.* Havránek (1981, s. 181) se o tom také zmiňuje v tom smyslu, že bezpříznakový člen protikladu dokonavosti – nedokonavosti může nedokonavé sloveso v určitém kontextu vyjadřovat také dokonavý děj, např. *Ten film jsem viděl již před 10 lety. Otec už šel domů. Brzy tě budu prosit o pomoc.* Havránek (1981, s. 185) ještě ukazuje, že dokonavá slovesa také vyjadřují děj v neaktuálním přítomném čase, který znamená schopnost nebo dovednost, např. *Vykouřím za den 50 cigaret. Uběhl 100m za 11 sekund.* Kopečný (1962, s. 8) důkladně píše o vidové zaměnitelnosti takto: *„Když jde o minulost, není třeba jejich zakončení ještě zvláště vyznačovat dokonavým tvarem. Řekneme-li „Včera jsme platili elektrinu.“ nebo „Dělali inventuru.“ nebo „Včera jsme psali kompozici.“, neříkáme tím přece, že jsme tyto činnosti nedokončili. Právě naopak.“*

Podle mého názoru pro výklad významů vidů nejvíce času by měl vyučující využít, zvláště ve výuce pro japonské mluvčí.

4.2.8. Jaké jsou modelové věty ?

U některých učebnic jsou příkladové věty velmi problematické. Samozřejmě nikoliv proto, že by byly chybné, ale protože jsou nepřírozené, nebo potřebují určitý kontext, abychom jim dobře rozuměli. Např. u Holé (2000, s. 167) je věta „*Zítřa budu celý den čekat na mechanika.*“ Myslím, že většina lidí se předem domluví s mechanikem, a proto tato věta není logická. Větu „*Jak dlouho budete ještě nemocný?*“ (Bednářová - Pintarová 1995, s. 122) těžko chápu bez kontextu. Podobně jako u Hrnové - Turzíkovej (1998, s. 79) větu „*Můžu navštěvovat přítele každý den.*“ Ve větě „*Dopis budu psát určité hodinu.*“ (Bednářová - Pintarová 1995, s. 123) slovo *určitě* nepůsobí dobře. Přírozenější věta bude například znít : „*Esej budu psát celé odpoledne.*“ Příkladové věty ve srovnání užití vidových dvojic jsou někdy nejasné. Například Bednářová - Pintarová (1995, s. 98) uvádí věty „*Za jízdenku platím 40 korun. x Petr nechce zaplatit 40 korun.*“ Bez kontextu jsou tato dvě slovesa zaměnitelná. U Parolkové - Novákové (1993) není žádná příkladová věta. A Kelly (2000) a Váchalová (2003) uvádí velmi málo příkladů.

Podle mého názoru by měl být dokladový materiál přirozený. Nejlepší by byly věty, které v každodenním životě často slyšíme nebo používáme. Pokud modelové věty potřebují nějaký kontext, musí být podrobně popsán. Věty, které byly vytvořeny jen pro vysvětlení gramatiky, občas nejsou v praxi uplatnitelné. Jak jsem se už zmínila, zvláště japonští mluvčí se rádi učí teorii cizího jazyka, ale v praxi psaní nebo konverzace dobře neovládají teorii. Abychom tuto jejich slabost potlačili a zlepšili situaci studia slovesného vidu, musíme volit příkladové věty užitečnější v praxi. A proto navrhuji sbírat věty např. v dopravě, v obchodě, ve škole, v médiích atd. Takové věty pak odpovídají také sociokulturnímu prostředí, jehož poznání je velice důležité při studiu cizího jazyka.

4.2.9. Jak se autoři zmiňují v souvislosti se slovesným videm o imperativu ?

Výklad rozkazovacího způsobu se zřetelem ke slovesnému vidu najdeme u tří učebnic. Hronová - Turzíková (1998, s. 166) píše „*Negativní imperativ je většinou jenom imperfektivum.*“ Váchalová (2003, s. 313) píše „*perfective verbs can form the negative imperative. It is sometimes used colloquial Czech and in some advertisements.*“ Parolková, Nováková (1993, s. 117) píše „*zákaz - tvoříme zpravidla jen od imperfektivních sloves.*“

Rozkazovací způsob se použije v každodenním životě velmi často, a proto se vyučující musí o tom ve výuce zmínit.

4.2.10. Jak se vysvětluje frekventativum (děj násobený neaktuální) ?

Žádná učebnice se o tom nezminila, přestože jde o věc, kterou musí student umět. Zvláště japonským mluvčím, kterým není jasný rozdíl mezi ději vyjádřenými nedokonavým slovesem a ději vyjádřenými frekventativem, toto musí vyučující náležitě vysvětlit.

Například Havránek (1981, s. 184) píše, že význam násobenosti u neaktuálních sloves často přechází ve význam uzuálnosti, obvyklosti. Násobená neaktuální slovesa se tvoří z minulého kmene nedokonavých sloves příponou *-va-*. Násobená neaktuální slovesa se nejčastěji užívají v minulém čase, a pak mají zvláštní významový odstín dávné minulosti a příponu *-va-* mají často zdvojenou (prostředek expresivity). Bývají dále v přítomném čase (neaktuální), ale obvykle nebývají v čase budoucím.

Kopečný (1962, s. 5) považuje nedokonavé sloveso s příponou *-va-* za třetí vidovou formu.⁴ Ukazuje příklad takto : „*psávat se dá opsat jako „často psát“, popř. „mít ve zvyku psát“ apod., jak vidět i z toho, že*

---

4) Příponou *-va-* (někdy afektivně opakovanou) se konečně přitváří k základnímu, nedokonavému vidu ještě třetí vidová forma, neaktuální násobená.

*se dá často tento třetí vid vyjádřit při překladu do cizího jazyka : (aj.)
to be used to write.*“

4.2.11. Poznámky autorů učebnic k učení vidů

U několika učebnic najdeme autorovy komentáře o vidu, např.:
“*This is impossible to learn from theory.*“ (Kelly 1993, s. 94) , “*You will learn it from practice. Listen and try to remember what the native speakers say, and think about the context.*“ (Kelly 1993, s. 93) , “*Very often it's you who decides which aspect to use.*“ (Holá 2000, s. 164) , “*Aspectual pairs should be memorized.*“ (Holá 2000, s. 165) nebo “*There are no regular principles for forming perfective verbs. You have to learn these forms by heart from your dictionary.*“ (Čechová - Trabelsiová 1993, s. 101).

Podle mého názoru je čeština pro Japonce velmi těžká, a proto by vyučující neměli studenty děsit demotivujícími komentáři o češtině, resp. o slovesném vidu. Navrhuji vyučujícím, aby se zmínili o co nejvíce výhodách, které skýtá naučení slovesného vidu a vysvětlovali slovesný vid co nejzajímavěji, aby studenti neztratili chuť k učení.

5. O způsobu lingvodidaktické prezentace slovesného vidu japonským mluvčím

5.1. Obecná doporučení

Po seznámení se s existujícími metodami výuky slovesného vidu jsem zformulovala následující návrh výhledu této lexikálně – gramatické kategorie určené pro japonské mluvčí.

Cílová skupina :

Pro začátečníky

Otázka zařazení slovesného vidu do výhledu gramatiky :

Podle mého názoru (i zkušenosti jako lektorka) vyučující mají učit japonské mluvčí nejdřív jmenné skloňování (všechny pády v jednotném čísle) užíváním omezených nedokonavých sloves (např. mít, mluvit, bydlet, jít apod.) v přítomném čase. Důležité je, že hned na začátku, kdy se studující setkávají se slovesy např. výše uvedenými, se vyučující musí zmínit o existenci slovesného vidu. Tehdy nesmí vysvětlit, co slovesný vid vlastně je. Stačí studujícím informovat, že český slovesný systém je jiný než ten japonský. Teprve poté, co se studující naučili celý systém skloňování, může dojít k učení dalších sloves a slovesného vidu. Zároveň začneme minulý čas a budoucí čas.

Podle mě, opravit nesprávnou znalost je obtížnější než učit se od začátku správně. Proto navrhuji, aby vyučující začal učit studující slovesný vid dřív, než studující sami získají schopnost k jeho chybnému užívání.

5.2. Modelová lekce pro japonské mluvčí

Vytvořila jsem tuto modelovou lekci originálně v japonštině (viz přílohu) a potom jsem to přeložila do češtiny.

Cíl :

Získat správnou představu o slovesném vidu v češtině a být citlivý na užití sloves nedokonavých a dokonavých.

Rozsah výuky :

Všechno, co je podstatné, týkající se slovesného vidu. Nezmiňuji se však o tom, jak se tvoří slovesné formy v minulém čase a budoucím čase. Při vlastní lekci dám studujícím jiné materiály, ve kterých je vysvětleno tvoření forem minulého a budoucího času ve všech slovesných vzorech. Na základě vlastních zkušeností jsem předsvědčena, že se tato koncepce ve výuce pro japonské mluvčí osvědčuje.

Na co je kladen důraz :

Výklad jsem napsala srozumitelně, aby studující, kteří ještě nemají dostatečné jazykové povědomí, dobře rozuměli. Snažila jsem se připravit cvičení, ve kterém by japonští studující řešili chyby, které se v důsledku jazykových rozdílů mezi japonštinou a češtinou objevují.

Upozornění k užití tohoto modelu :

Vytvořila jsem tento model i pro samouky. Při výuce ve třídě by jednak mohli studující nahlas číst před ostatními, jednak by vyučující mohl tyto texty stručně komentovat. Několik cvičení vyučující pořaduje slušnou znalost slovesného vidu a schopnost dávat dobré výklady.

(modelová lekce)

Slovesný vid

Co vlastně je slovesný vid ?

Nejdřív se na tuto gramatickou kategorii podíváme v japonštině.

Hostitel se vás při návštěvě ptá : „Kóhí nomu ?“ (čj. Dáš si kávu ?)

Říkáte někomu : „Maiasa kóhí o nomu.“ (čj. Piju kávu každé ráno.)

Všimnete si časového rozdílu mezi prvním a druhým *nomu* ?

„Šukudai wa šitano?“ „Šita yo.“ (čj. „Dělal jsi úkol ?“ „Ano, dělal jsem.“)

„Šukudai wa šitano?“ „Šitešimatta yo.“ (čj. „Udělal jsi úkol ?“ „Ano, udělal jsem.“)

Všimnete si významového rozdílu mezi *šita* a *šitešimatta* v minulém čase od stejného základu slova *suru* ?

„Haha wa júšoku o tsukutteiru.“ (čj. Maminka vaří večeři.)

„Kabe ni e ga kakatteiru.“ (čj. Obraz visí na stěně.)

Všimnete si, že stejné *tteiru* mají časově jiné významy ?

Když se díváme na česká slovesa z hlediska slovesného vidu, lze je rozdělit na dvě skupiny – na slovesa nedokonavá a dokonavá.

Slovesný vid je zkrátka to, jak se vnímá akce v rámci času : jestli akce vyjadřuje celek průběhu děje, aktuální děj, ukončený stav děje, nebo okamžik konce děje. Sloveso nedokonavé nebo dokonavé se volí podle toho, co vlastně chceme při popisu děje zdůraznit.

1. tvary

Nejprve se podíváme, jaké jsou formální rozdíly mezi slovesy nedokonavými a dokonavými.

Většina českých sloves je párová – vidová dvojice slovesa nedokonavého a dokonavého.

japonsky (aj.)	sloveso nedokonavé	sloveso dokonavé
1. <i>harau</i> (to pay)	platit	zaplatit
2. <i>naosu</i> (to repair, correct)	opravovat	opravit
3. <i>toru</i> (to take)	brát	vzít

Existují tři typy formálních rozdílů mezi slovesy nedokonavými a dokonavými.

1. typ – *platit* x *zaplatit* :

sloveso dokonavé vypadá jako sloveso nedokonavé s prefixem¹

2. typ – *opravovat* x *opravit* :

rozdíl mezi slovesem nedokonavým a dokonavým je v sufixu².

3. typ – *brát* x *vzít* :

sloveso nedokonavé a dokonavé je naprosto odlišné.

Ještě si to ověřte na následující tabulce.

1) V angličtině jsou prefixy např. u slov unhappy, renawal, impossible atd.

2) V angličtině jsou sufixy např. u slov teacherer, postage, washable atd.

japonsky	(aj.)	sloveso nedok.	sloveso dok.
4. <i>suru</i>	(to do)	dělat	udělat
5. <i>cukuru</i>	(to make (cook))	vařit	uvařit
6. <i>suru, hiku..</i>	(to play)	hrát	zahrat
7. <i>odoru</i>	(to dance)	tančit	zatančit
8. <i>miru</i>	(to watch)	dívat se	podívat se
9. <i>kanšasuru</i>	(to thank)	děkovat	poděkovat
10. <i>maneku</i>	(to invite)	zvat	pozvat
11. <i>tazuneru</i>	(to ask)	ptát se	zeptat se
12. <i>narau</i>	(to learn)	učit se	naučit se
13. <i>šio o furu</i>	(to salt)	solit	osolit
14. <i>kau</i>	(to buy)	kupovat	koupit
15. <i>džunbisuru</i>	(to prepare)	připravovat	připravit
16. <i>iwau</i>	(to celebrate)	oslavovat	oslavit
17. <i>secumeisuru</i>	(to explain)	vysvětlovat	vysvětlit
18. <i>eru</i>	(to get)	dostávat	dostat
19. <i>tanomu</i>	(to order)	objednávat	objednat
20. <i>todomaru</i>	(to stay)	zůstávat	zůstat
21. <i>kiru</i>	(to switch on)	zapínat	zapnout
22. <i>cukeru</i>	(to switch off)	vypínat	vypnout
23. <i>wasureru</i>	(to forget)	zapomínat	zapomenout
24. <i>ukeireru</i>	(to receive)	přijímat	přijmout
25. <i>okuru</i>	(to send)	posílat	poslat
26. <i>erabu</i>	(to choose)	vybírat	vybrat
27. <i>akeru</i>	(to open)	otevírat	otevřít
28. <i>todžiru</i>	(to close)	zavírat	zavřít
29. <i>ušinau</i>	(to loose)	ztrácet	ztratit
30. <i>modoru</i>	(to return)	vracet se	vrátit se
31. <i>mawaru</i>	(to turn)	otáčet	otočit
32. <i>tamesu</i>	(to try)	zkoušet	zkusit
33. <i>yakusu</i>	(to translate)	překládat	přeložit
34. <i>taberu</i>	(to eat)	jíst	sníst
35. <i>iu</i>	(to say)	říkat	říct

Ve výše uvedené tabulce :

od 4 do 13 : 1.typ (prefix)

od 14 do 32 : 2.typ (sufix)

od 33 do 35 : 3.typ (jiný tvar)

Nedá se dělat nic jiného, než se tyto vidové dvojice naučit nazpaměť. Co se týče 2.typu, máte však následující náповědu.

(vzorek sufixů)

sloveso nedok.	x	sloveso dok.
-ovat	x	-it
-ávat	x	-at
-at	x	-nout
-sílat	x	-slat
-bírat	x	-brat
-vírat	x	-vřít
-acet	x	-átit
-kládat	x	-ložit

Cvičení 1

Určete slovesný vid v následujících slovesných párech.

1. číst – přečíst
2. poznat – znát
3. přestoupit – přestupovat
4. přivítat – vítat
5. odpočívát si – odpočinout si
6. čekat – počkat
7. uklízet – uklidit
8. zavolat – volat
9. kouřit – zakouřit
10. prodávat – prodat
11. naložit – nakládat
12. natočit – natáčet
13. probírat – probrat
14. vyslat – vysílat

2. významy a užití

Už jsem se dříve zmínila, že význam času, který vyjadřuje děj, je mezi slovesy nedokonavými a dokonavými odlišný. Stručně řečeno, čas, který mohou vyjadřovat slovesa nedokonavá a čas, který mohou vyjadřovat slovesa dokonavá, je odlišný.

	minulost	současnost	budoucnost
slovesa nedokonavá	○	○	○
slovesa dokonavá	○	×	○

Používejte slovesa nedokonavá, když hovoříte o ději, který se vyjadřuje přítomným časem³ – tzv. aktuální děj (např. *Teď studuji.*), univerzální děj nebo fakt (např. *Česká republika se nachází v Evropě.*) a zvyk (např. *Každé ráno čtu noviny.*).

Další věc, kterou jsme z této tabulky se dozvěděli, je to, že obě slovesa mohou vyjádřit děj v minulosti a děj v budoucnosti. Co je v tom případě důležité, jsou významové rozdíly mezi slovesy nedokonavými a dokonavými. Zde je stručná tabulka významů obou sloves.

slovesa nedokonavá	slovesa dokonavá
1. děj zdůrazňující průběh	1. děj zdůrazňující výsledek
2. opakující se děj, zvyk	2. jednorázový děj
3. opakované děje jako jeden průběh od začátku do konce	3. opakované děje, zdůrazňují každý konec

³) Slovesa dokonavá také někdy vyjadřují děj v přítomném čase. O tom se zmíním později.

Tady jsou ještě podrobnější výklady :

1. zdůrazňujeme průběh děje, který se konal nebo se koná = **sloveso nedok.**
zdůrazňujeme výsledek děje, který skončil nebo skončí = **sloveso dok.**
2. opakovanost děje včetně zvyků = **sloveso nedok.**
děj, který neopakoval nebo nebude opakovat = **sloves dok.**
3. děj jako jeden průběh opakovaných dějů od začátku do konce = **sloveso nedok.**
děj jako opakované děje, které se zdůrazňuje každý konec = **sloveso dok.**

Cvičení 2

Který slovesný vid je vhodný pro vyjádření podtržených sloves pod japonsky uvedenými situacemi ? Vysvětlete proč.

1. *Kurisumasu iči de hotto wine o nomu noga sukidesu.*
(aj. I like to **drink** hot wine at a Christmas market.)
2. *Kono bíru o nomikitte kara cugino o tanomukotoni šijó.*
(aj. Let's **drink up** this beer and then order next one.)
3. *Kinou atarašii kóto o kai ni ikimašita. Šikaši kiniitta monowa mitsukarimasen dešita.* (aj. Yesterday I went to **buy** a new coat, but I didn't find nice one.)
4. *Kinou atarašii kóto o kai ni ikimašita. Korega sono kóto desu.*
(aj. Yesterday I went to **buy** a new coat. This is the one.)
5. *Šúni ikkai čekogo o naratte imasu.* (aj. I **learn** Czech once a week.)
6. *3nende čekogo o šútoku šimašita.* (aj. I **have mastered** Czech in 3 years.)
7. *Guláš o cukuru noni 2jikan mo kakarimašita.* (aj. It took almost 2 hours to **cook** guláš.)
8. *Guláš o cukuttešimate kara dezáto ni torikakari mašita.*
(aj. After I **finished cooking** guláš, I prepared desserts.)

Teď se podíváme na konkrétní česky uvedené příklady.

Nejprvé jsou tady tři případy, kdy věta se **slovesem nedokonavým** a věta se **slovesem dokonavým** mají odlišné významy kvůli významovým rozdílům mezi **slovesy nedokonavými** a **dokonavými**. Obě věty jsou však do japonštiny přeloženy stejně.

1 . Kare wa kinou kuruma o šúri šimašita. (aj. He repaired the car yesterday.)	
sloveso nedokonavé opravovat	sloveso dokonavé opravit
Opravoval včera auto.	Opravit včera auto.
(výklad významu) Stravil určitou dobu opravou. Průběh opravy je tady důležitý. Nevyjadřuje, jestli je oprava hotová. A proto by oprava mohla například pokračovat zítra.	(výklad významu) Znamená to, že dokončil opravu. Zdůrazňuje konec děje (opravy), a proto si dokážeme představit, že auto už funguje. Oprava už teoreticky není nutná.

2 . Wataši wa kare ni dai iššó o secumei šimašita. (aj. I explained him the first chapter.)	
sloveso nedokonavé vysvětlovat	sloveso dokonavé vysvětlit
Vysvětloval jsem mu první kapitolu.	Vysvětlil jsem mu první kapitolu.
(výklad významu) Zdůrazňuje průběh vysvětlování. Nevyjadřuje, jestli je vysvětlování hotové. Konec akce není důležitý, proto by mohlo vysvětlování třeba zítra pokračovat.	(výklad významu) Akce (vysvětlování) je už hotová. Zdůrazňuje konec akce, proto si můžeme představit, že příště zkusíme druhou kapitolu.

3 . *Kjonen Rusalka o 20 kai kóen šimašita.*

(aj. They **played** Rusalka 20 times last year.)

sloveso nedokonavé hrát	sloveso dokonavé zahrát
Loni hráli Rusalku dvacetkrát.	Loni zahráli Rusalku dvacetkrát.
(výklad významu) Všech dvacet představení se považuje za jeden celek, jako jeden průběh od prvního představení do posledního.	(výklad významu) Dvacet představení se konalo jako jednotlivé akce. Každé představení se po sobě opakovalo.

Dalším typem je, že dvě věty mají odlišné významy kvůli významovým rozdílům mezi slovesy nedokonavými a dokonavými. Překlady do japonštiny vypadají také jinak.

<i>Test o ukemašita.</i> (aj. I took the test.)	<i>Test ni gókaku šimašita.</i> (aj. I passed the test.)
sloveso nedokonavé (aj. to write) psát	sloveso dokonavé (aj. to write) napsat
Psal jsem test.	Napsal jsem test.
(výklad významu) Věta se slovesem nedok., které zdůrazňuje průběh děje, znamená, že jen doplňoval test a zatím neví výsledek.	(výklad významu) Věta se slovesem dok., které zdůrazňuje výsledek, znamená, že původce děje ten test složil úspěšně.

Ve srovnání s japonštinou v češtině *napsat* v tom případě znamená *složit úspěšně*.

Stejný děj v češtině může znamenat něco jiného při užití sloves nedokonavých a dokonavých, a přeložíme tyto akce do japonštině někdy stejně a jindy odlišně.

Možná budete váhat, které sloveso je třeba vybrat pro správné vyjádření svého úmyslu. Možná se budete bát, abyste neudělali velkou chybu při výběru slovesného vidu a nezpůsobili nedorozumění. Ale není divu, že existuje jiný úzus a lexikální rozdíl slov mezi cizími jazyky a japonštinou. Nikdo se nenaučí něco nového bez chyb.

Formální rozdíl mezi českými slovesy nedokonavými a dokonavými je často velmi malý (viz s. 37-39). Ale takový malý rozdíl hraje velkou roli a dává bohatou významovou barvu do věty. Nezní vám to zajímavě? Kdybyste si uvědomili hluboký význam, který často není v japonském překladu vyjádřen, učení se češtině by se stalo ještě lákavější. Držte se!

Cvičení 3

Přeložte následující párové věty do japonštiny a vysvětlujte, jaké mají významové rozdíly.

- 1.A. Český kamarád se mě ptal, jak vypadá klávesnice japonského počítače.
B. Český kamarád se mě zeptal, jak vypadá klávesnice japonské počítače.
- 2.A. Zkoušela jsem zpívat árie ze Smetanovy opery „Prodaná nevěsta“.
B. Zkušila jsem zpívat árie ze Smetanovy opery „Prodaná nevěsta“.
- 3.A. V té restauraci jsme objednávali vepřo knedlo zelo.
B. V té restauraci jsme objednali vepřo knedlo zelo.
- 4.A. Dnes večer budu dělat domácí úkol.
B. Dnes večer udělám domácí úkol.

3. prefix

Už jsem zmínila, že většina českých sloves je párová – vidová dvojice slovesa nedokonavého a dokonavého. Jak jsem ukázala v úseku poznání tvarů sloves nedokonavých a dokonavých, existují tři typy rozdílů vzhledů mezi slovesy nedokonavými a dokonavými. Největší pozor musíte dávat na první typ – tzv. sloveso dokonavé vypadá jako sloveso nedokonavé s prefixem. Z hlediska slovesného vidu jsou prefixy velmi důležité, a proto se tady na ně podíváme důkladně.

Existují dva typy prefixů :

1. typ – prefix jako znak (tzv. gramatický prefix), který nemá vlastní význam a jen naznačuje, že se jedná o sloveso dokonavé
2. typ – prefix jako významová jednotka, který přidává nějaký další význam k protějšímu slovesu nedokonavému.

Prefixy, které jsem uvedla v tabulce na straně 3 s čísly 4 až 13, patří k 1. typu. U nich prefixy hrají roli jen jako formální znak označující sloveso dokonavé. A tak významové rozdíly mezi slovesy nedokonavými a dokonavými už znáte z výše uvedené kapitoly (viz s. 39).

Všimněte si dobře 2. typu prefixů, těch které mají určité významy, protože mezi slovesy nedokonavými a dokonavými s takovými prefixy se objeví jiné významy než ty významy, které jsem už uvedla.

Teď se podrobně podíváme na prefixy 1. typu.

japonsky	(aj.)	sloveso nedok.	sloveso dok.
<i>širu</i>	(to know)	znát	poznat
<i>tanomu</i>	(to ask)	prosít	poprosit
<i>kurikaesu</i>	(to repeat)	opakovat	Zopakovat
<i>owaru</i>	(to finish)	končit	Skončit
<i>arau</i>	(to wash one's self)	mýt se	umýt se
<i>čošoku o toru</i>	(to have a breakfast)	snídat	nasnídat se
<i>čúšoku o toru</i>	(to have a lunch)	obědvat	naobědvat se
<i>júšoku o toru</i>	(to have a dinner)	večeřet	navečeřet se

Prefixy *po-*, *z-*, *s-*, *u-*, *na-*, *o-* často mají funkci 1. typu, tzv. prefixy bez konkrétních významů (též v tabulce na straně 38 s čísly 4 až 13).

Nyní soustředíme na prefixy 2. typu.

sloveso nedok.	sloveso dok.	
psát <i>kaku</i> (to write)	dopsat	<i>kakitageru</i> (to finish writing)
	přepsat	<i>kakinaosu</i> (to rewrote)
	připsat	<i>kakitasu</i> (to add in writing)
	odepsat	<i>hendži o kaku</i> (to write back)
	vypsat	<i>kakidasu</i> (to write out)
	vepsat	<i>kakikomu</i> (to write in)
číst <i>jomu</i> (to read)	přečíst	<i>jomitósu</i> (to read through)
	dočíst	<i>saigo made jomu</i> (to finish reading)
	pročíst	<i>zatto jomu</i> (to read sth. from cover to cover)

Vidíte, že význam slovesa dokonavého, které má prefix, je výrazně jiný než význam slovesa nedokonavého. Slovesa nedokonavá mají všeobecné významy, ale naopak slovesa dokonavá s prefixy mají významy konkrétnější a přesnější. Totiž v tom případě jednotlivé prefixy mají vlastní významy. Ale narážíme na jeden velmi nepříjemný

problém. Prefixy neznamenají vždy totéž. Mění svoje významy podle toho, s jakými slovesy se spojují. Toto dobře vidíte na výše uvedených **slovesech dokonavých**, jako *přepsat* a *přečíst*. Prefix *pře-* v těchto dvou slovesech značí např. jiného.

To je přehled **všeobecných** významů několika prefixů, který může sloužit jako pomůcka.

do	<i>made</i> (aj. to)	roz	<i>hadžimeru</i> (aj. beginning)
pro	<i>tóšite</i> (aj. through)	při	<i>sarani</i> (aj. additionally)
pře	<i>saido</i> (aj. one more)	před	<i>maeni</i> (aj. before)
v	<i>nakani</i> (aj. in)	vy	<i>sotoni</i> (aj. out)

Věta vyjádřená **slovesem nedokonavým** a věta vyjádřená **slovesem dokonavým** s prefixem 1.typu se často významově těžko odlišuje (viz s. 45-46). Ale věta vyjádřená **slovesem nedokonavým** a věta vyjádřená **slovesem dokonavým** s prefixem 2.typu znamenají často úplně něco jiného, a proto v tom případě nebude tak náročné volit správný slovesný vid, který se hodí tomu, co chcete vyjádřit.

Cvičení 4

Konzultujte významy následujících sloves s slovníkem a zjistěte, jestli jsou mezi těmito vidovými dvojicemi významové rozdíly.

1. slyšet - uslyšet	8. šířit - rozšířit
2. vidět - uvidět	9. mluvit - omluvit
3. dát - dodat	10. vrátit - zvrátit
4. pít - vypít	11. těšit - potěšit
5. jíst - najíst se	12. volat - odvolat
6. lepšit se - zlepšit se	13. slavit - oslavit
7. vážit - převážit	14. říkat - naříkat

Případně slovesa dokonavá s prefixy tvoří své nedokonavé protějšky.

sl. nedok.	slovesa dok.	slovesa nedok.
psát (to write)	přepsat (to rewrite)	přepisovat
číst (to read)	dočíst (to finish reading)	dočítat
rušit (to spoil)	přerušit (to cancel)	přerušovat
plnit (to fill)	vyplnit (to fill in)	vyplňovat
mluvit (to speak)	omluvit (to apologize)	omlouvát

Tato tabulka ukazuje :

Sloveso nedokonavé + prefix = sloveso dokonavé

Sloveso dokonavé s prefixem + změna sufixu = sloveso nedokonavé

↓

viz s. 39 (tabulka sufixu)

Cvičení 5

Vyplňte tabulku. Do závorek napište význam sloves.

sloveso nedok.	sloveso dok.	sloveso nedok.
měnit ( )	vy ( )	vy ( )
žít ( )	u ( )	u si ( )
chutnat ( )	o ( )	o ( )
znát ( )	po ( )	po ( )
tisknout ( )	pře ( )	pře ( )
platit ( )	s ( )	s ( )
sílit ( )	po ( )	po ( )
brát ( )	při ( )	při ( )

Výše uvedené příklady jsou

sloveso nedokonavé + prefix = sloveso dokonavé mající stejný
význam jako původní sloveso
nedokonavé
= sloveso dokonavé s novým významem

Však existuje také typ

sloveso dokonavé + prefix = sloveso dokonavé s novým významem

↓

tvoří svůj nedokonavý protějšek

Podívejte se na další příklad.

sl. dok.	sloveso dokonavé	sloveso nedokonavé
dát (to give)	dodat (to add)	dodávat (to add)
	přidat (to add)	přidávat (to add)
	vydat (to spend, publish etc.)	vydávat (to spend, publish etc.)
	rozdat (to deal)	rozdávat (to deal)
	předat (to hand over)	předávat (to hand over)
	podat (to pass)	podávat (to pass)
	prodat (to sell)	prodávat (to sell)
	nadat (to abuse)	nadávat (to abuse)
vdát (to marry)	vdávat (to marry)	

<Shrnutí o prefixu>

Existují prefix jako znak označující sloveso dokonavé

prefix jako významová jednotka

↑

význam prefixu není vždy stejný

↓

Případně je lepší si pamatovat význam slovesa jako samostatné nové sloveso, než odvodit význam slovesa od jeho prefixu.

4. obouvidové sloveso

Všechna česká slovesa patří buďto ke slovesům nedokonavým, nebo dokonavým. Existují ale slovesa, které mají podobu sloves nedokonavých i dokonavých. Jsou dva typy.

1. typ – přejatá slovesa z cizích jazyků

adaptovat	konzervovat	reagovat
aklimatizovat	kvalifikovat	realizovat
aktivovat	limitovat	redukovat
dabovat	manifestovat	regenerovat
evakuovat	mechanizovat	registrovat
exportovat	nominovat	rehabilitovat
ilustrovat	normalizovat	rekonstruovat
imatrikulovat	organizovat	rezervovat
imitovat	orientovat se	stabilizovat
importovat	pardonovat	startovat atd.
komentovat	promovat	

2. typ – původně česká slovesa

jmenovat, věnovat, obětovat atd.

V češtině přidáme prefix, abychom vytvořili slovesa dokonavá z sloves nedokonavých (viz s. 37, 46-49). To samozřejmě platí u těchto obouvidových sloves. Například slovo *zorganizovat* tvoříme od *organizovat*. Ale můžeme používat *organizovat* bez prefixu jako sloveso dokonavé.

5. slovesa pohybu

Jak je vidět z tabulky, jsou tato slovesa pohybu párová. Tyto dvojice však nejsou jako vidové dvojice sloves nedokonavých a dokonavých, ale dvojice jen sloves nedokonavých. Tady slovesa nedokonavá mají trochu jiné významy než významy, o kterých jsem se už výše zmínila (viz s. 40).

Slovesa pohybu se často užívají v každodenním životě, a proto si dobře pamatujte, co tyto zvláštní dvojice znamenají.

Tady jsou příklady.

japonsky (aj.)		slovesa nedokonavá	
		1. typ	2. typ
<i>haširu</i>	(to run)	běhat	běžet
<i>ou</i>	(to search)	honit	hnát
<i>(norimono de) iku</i>	(to go)	jezdit	jet
<i>(toho de) iku</i>	(to go on foot)	chodit	jít
<i>tobu</i>	(to fly)	létat	letět
<i>hakobu</i>	(to carry)	nosit	nést
<i>hipparu</i>	(to pull)	tahat	táhnout
<i>(toho de) mottekuru</i>	(to bring)	vodit	vést
<i>(norimono de) mottekuru</i>	(to bring)	vozit	vézt

Jak se tyto dva typy významově liší ?

Tady je přehled všeobecných významů sloves pohybu.

1. typ	2. typ
- cíl pohybu není jasný	- cíl pohybu je jasný
- pohyb v víc směrech	- pohyb v jednom směru
- opakovaný pohyb jako zvyk	- jediný pohyb

Teď se podíváme na konkrétní příklady a srovnáváme 1. typ s 2. typem.

<i>(norimonode) iku</i> (aj. to go by using transportation)	
<u>Jezdím</u> do práce autem, ale dnes tam <u>jedu</u> metrem.	
1. typ	2. typ
Šigoto niwa (<i>fudan</i>) kurumade <u>ikimasu</u> ga kjó wa čikatecu de <u>ikimasu</u> .	
1. typ	2. typ
(aj. I usually go to work by car, but today I go there by subway.)	

<i>(tohode) iku</i> (aj. to go on foot)	
<u>Chodím</u> na tenis každé úterý a občas po něm <u>jdu</u> na pivo.	
1. typ	2. typ
Maišú kajóbi wa tenisu ni <u>kajotteori</u> , tokidoki sonoato bíru o nomini <u>ikimasu</u> .	
1. typ	2. typ
(aj. I go playing tennis on Tuesdays and sometimes after that I go for beer.)	

<i>hakobu, hakondekuru, keitaisuru</i> (aj. to bring)	
<u>Nosí</u> brýle.	<u>Nesu</u> vám turka.
1. typ	2. typ
<i>Kare wa megane o <u>kaketeimasu</u>.</i>	<i>Toruko kóhí o <u>omočišimašita</u>.</i>
1. typ	2. typ
(aj. He wears glasses.)	(aj. I bring you turkish coffee.)

Už víte, jak se liší užití prvního a druhého typu. Teď zaměříme na vztah mezi slovesy pohybu a prefixy.

Jsou dva druhy prefixů (viz s. 45). To platí také u sloves pohybu. A ještě si vzpomeňte na to, že přidání prefixu k slovesům nedokonavým je jedním způsobem tvoření sloves dokonavých (viz s. 37).

Prefixy, které nemají významy a fungují jako znak signalizující dokonavé sloveso, vidíte u sloves pohybu, například :

jdu (nedok.) – půjdu (dok.)
 jedu (nedok.) – pojedu (dok.)

Ale když se spojují prefixy, které mají významy, se slovesy pohybu, slovesa budou mít konkrétnější významy. Např. slovesa jít :

sl. nedok.	sl. dok.	všeobecní významy prefixů
jít (to go)	přijít (to come)	při : in
	odejít (to go away)	od : from
	vyjít (to go out)	vy : out
	sejít (to go down)	s : down
	vejít (to enter)	v : in
	projít (to go through)	pro : through
	přejít (to cross)	pře : over
	obejít (to walk round)	obe : round
	sejít se (to meet)	se- se : get together
	rozejít se (to part, to start walking)	roz- se : to begin, part
	dojít (to arrive at)	do : to reach
	zajít si (to go the long way round)	za- si : the long way round
	ujít (to walk, escape, pass)	u : to pass, miss ...
	podejít (to go under sth)	pod : under
	předejít (to precede)	před : forward

Pamatujte si na to, že můžeme přidat prefixy k slovesům nedokonavým druhého typu, ale když přidáme prefixy k slovesům nedokonavým prvního typu, suffixy sloves budou vypadat jinak a slovesný vid se nemění (zůstanou jako slovesa nedokonavá) !!!

	slovesa nedokonavá (nedok.sl. 1. typu s prefixy a pořád jsou sl.nedok.)	slovesa dokonavá (nedok.sl.2. typu s prfixy a jsou už sl.dok.)
japonsky		
hašitte kuru	přiběhat přibíhat	přiběhnout
otte kuru	přihonit přihánět	přihnát
(norimo de) jatte kuru	příjezdit přijíždět	příjet
(toho de) jatte kuru	přichodit přicházet	přijít
čakuriku suru	přilétat	přiletět
hakonde kuru	přinosit přinášet	přinést
hikicukeru	přitahat přitahovat	přitáhnout
(toho de) motte kuru	přivodit přivádět	přivést
(norimono de) motte kuru	přivozit přivážet	přivézt

Cvičení 6

Odhadněte významy následujících podstatných jmen, které jsou derivacemi sloves pohybu, a potom je srovnajte s významy uvedenými ve slovníku.

1. odlet	6. přehnanost	11. přednáška
2. přílet	7. výtah	12. provoz
3. odjezd	8. vyhnanec	13. procházka
4. příjezd	9. východ	14. schod
5. docházka	10. vchod	15. sjezd

Cvičení 7

Vyberte vhodné sloveso.

„Kam *chodíš / jdeš* ?“ „*Chodím / Jdu* do knihovny.“

„Kam *chodíš / jdeš* plavat ?“ „*Chodím / Jdu* do YMCY.“

„Už týden *sháním / seženu* nový kabát, ale zatím jsem nenašla nic hezkého.“

„Už jsi *sehnal / sháněl* nový byt ?“ „Ano, už tam *bydlím*.“

„*Přinášejte / Přineste* nám ještě dva talíře, prosím.“ (v restauraci)

„Náš vlak už *odjíždí / odjede* ! Těsně nám to *ujelo / ujíždělo* !“

„Bohužel jsme ještě nikdy *nedováželi / nedovezli* české víno do Japonska.

Ale příští rok *dovážíme / dovezeme* slivovici.“

„Raz, dva, tři, čtyři, *protahujme / protáhněme* si ruce !“ (na hodině aerobiku)

„*Procházíme / Projdeme* Klementinem, a tak si zkrátíme cestu na Karlův most.“

„Bydlím v Praze už pět let, ale pořád mě *přitahuje / přitáhne*.“

„Teplota včera klesla na 13 stupňů pod nulou.“ „Kecáš ! *Přeháníš / Přeženeš* !“

Cvičení 8

Přeložte následující japonské věty do češtiny.

• *6pm ni uma no soba de aimashou.* (aj. Let's **meet** near the horse.)

• *Konja Smetana no opera urareta hanajome o mini ikimasu.* (aj. We will **go**
for Smetana's opera "The Bartered Bride" tonight.)

• *Dočira no šuššin de irraššaimasuka ?* (aj. Where do you **come from**?)

• *Genzai Čeko ga Doicu o rido šiteimasu.* (aj. Czech Rep. **leads** Germany at this moment.)

• *Džikan wa tobujóni sugimasu.* (aj. Time **flies** so quickly.)

6. imperfektiva a perfektiva tantum

Většina českých sloves existuje ve vidových dvojicích – sloves nedokonavých a dokonavých. Také existuje řada obouvidových sloves. Teď bych chtěla představit nepárová slovesa – tzv. slovesa nedokonavá, která nemají své dokonavé protějšky a slovesa dokonavá, která nemají své nedokonavé protějšky.

Zprvė se podíváme na slovesa nedokonavá, která nemají své dokonavé protějšky. Dali se do dvou kategorií.

1. modální slovesa

- **muset** (aj. must)
- **chtít** (aj. want)
- **smět** (aj. may)
- **umět** (aj. to know how to)
- **mocť** (aj. can)
- **mít** (aj. to have, have to)
- **dovět** (aj. to be able to)

2. slovesa, která vyjadřují stav

- **vědět** (aj. to know)
- **žít** (aj. to live)
- **stát** (aj. to stand)
- **viset** (aj. to hang)
- **vypadat** (aj. to look)
- **mít rád** (aj. to like)
- **milovat** (aj. to love)
- **ležet** (aj. to lay)
- **vést se** (aj. to be)

Potom tady jsou slovesa dokonavá, která nemají své nedokonavé protějšky.

- **nastydnout** (aj. to catch a cold)
- **onemocněť** (aj. to become sick)
- **zamilovat se** (aj. to fall in love with)

7. frekventativum

V češtině existuje speciální forma sloves nedokonavých pro vyjádření neaktuálních násobných dějů. To je forma sloves nedokonavých se sufixem -va-.

Např. mít (sloveso nedokonavé) → mívat (sloveso nedokonavé)

Podíváme se na rozdíl mezi obyčejnými slovesy nedokonavými a slovesy nedokonavými se sufixem -va-.

sl. nedok. mít	sl. nedok. mívat
Měl jsem doma japonský zelený čaj, ale už jsem ho vypil.	Mívali jsme japonský zelený čaj, ale už ho bohužel nemáme.
aj. I used to have Japanese green tea at home, but I've already drunk it.	aj. We used to have Japanese green tea, but unfortunately we don't have it now. (at a shop)

sl. nedok. psát	sl. nedok. psávat
Včera odpoledne jsem psala dopis kamarádovi v Londýně.	Psávali jsme si dopisy, ale teď si píšeme hlavně smsky.
aj. Yesterday in the afternoon I wrote a letter to my friend in London.	aj. We used to write letters each other, but now we usually write smsky.

sl. nedok. být	sl. nedok. bývat
Loni byl tady dobrý obchod se sklem, ale teď ho tu nevidím.	Býval tady skvělý antikvariát, ale teď je tu obchod s lacinými suvenýry.
aj. Last year here was a nice glass shop, but now I don't see it here.	aj. Here used to be a wonderful second-hand bookshop, but now here is a cheap souvenir shop.

Forma **sloves nedokonavých** se sufixem **-va-** vyjadřuje děj, který se stal opakovaně v minulosti nebo který se opakoval jako zvyk. To se shoduje s anglickým výrazem *used to*. A proto se tato forma nejvíc a nejpřirozeněji užívá v minulém čase a logicky se tato forma nehodí k budoucímu času. Ale v přítomném čase se používat může. Potom často vyjadřuje expresivitu.

„**Říkávám** to milionkrát, ale ty to vůbec nevnímáš, že ?“

„**Chodívám** na plavání, ale vůbec nehubnu !“

„**Pořád se mě na to vyptáváš**, ale nikdy na to neodpovím, jasný ?“

„**Dívávám se** na televize celý den a nic jiného nedělám, no jo, máš pravdu. Seš spokojený ?“

V mluvené češtině se tato forma často užívá pro vyjádření expresivity, zvláště nespokojenosti.

Jak jsem se už zmínila, **slovesa nedokonavá** mohou vyjádřit děj, který trval nějakou dobu v minulosti nebo děj jako zvyk. A proto si možná myslíte, že nemusíme používat formu **-va-** při vyjádření neaktuálních násobených dějů. Ale víte, že i v japonštině máme různé výrazy ve stejných skutečnostech. Díky tomu se jazyk stává bohatým. Snažte se užívat různé výrazy.

8. slovesný vid a imperativ

V imperativu je výběr sloves nedokonavých a dokonavých také důležitý.

Podíváme se na konkrétní příklady ze skutečných reklam.

slovesa nedokonavá :

- Po třetí minutě **volejte** zdarma. (Eurotel)
- **Vybírejte** bez starostí. (T-Mobile)
- **Užívejte** si moře pohodlí již na palubě. Cestovní kancelář Fischer teď létá k moři s Czech Airlines. (Fischer)

slovesa dokonavá :

- **Pořídte si** pevnou linku jen za 99kč. (Český Telecom)
- **Ušetřete** víc než 400 Kč ročně. (MF Dnes)
- **Dopřejte si** pocit právě nabarvených vlasů pokaždé, kdy vycházíte z koupelny. (Dove)

Když se díváte na výše uvedené příklady, výběr sloves nedokonavých a dokonavých v imperativu sleduje postup, který jsem už uváděla.

Ale musíte dávat pozor při tvoření negativního imperativu.

Negativní imperativ se slovesy nedokonavými je zákaz.

Negativní imperativ se slovesy dokonavými je varování nebo výstraha.

slovesa nedokonavá :

Nedělej to. *Yamenasai.*

Neváhejte. *Tamerawanaide kudasai.*

Nemluvte. *Šaberanaide kudasai.*

Nesahej na mě. *Wataši ni sawaranaide.*

Nedívej se na mě tak divně. *Sonnafuni wataši o minaide.*

Netlačte se. *Ošiwanaide kudasai.*

slovesa dokonavá :

Nedotknete se objektů. (nápis) *Tendžibucuni sawaranaide kudasai.*

Nezůstaňte tady. *Tačidomaranaide kudasai.*

Nenastupte tady. *Kokode orinaide kudasai.*

Nehod'te věci z oken. (nápis) *Madokara mono o nagenaide kudasai.*

Nenechte dveře otevřené. *Doa o akkepanašini šinaide kudasai.*

Cvičení 10

Vyberte vhodné sloveso.

„Nechci o tom teď mluvit. *Dejte / Dávejte* mi pokoj !“

„Tady je formulář. *Napište / Pište* tady vaše jméno.“

„Je to personální oddělení ?“ „Ne, není. *Volejte / Zavolejte* na líku 123.“

„*Vypnete / Vypínejte* váš mobilní telefon.“ (v divadle)

„*Odnášejte / Odneste* nádobí k obslužnému pultu. Děkujeme.“ (nápis v menze).

„Zde *neužijte / neužívejte* mobilní telefon.“ (nápis v nemocnici)

9. nepravidelnosti

Zde jsou dvě nepravidelnosti v užití slovesného vidu :

- 1) **sloveso nedokonavé** v určitém kontextu vyjadřuje dokonavost.
- 2) **sloveso dokonavé** funguje jako **sloveso nedokonavé**.

Příklady k prvním případu jsou následující :

- *Tento film jsem viděl již před 10 lety.*⁴
- *Otec už šel domů.*⁵
- *Brzy tě budu prosit o pomoc.*⁶
- *Minulý týden jsem platila nájemné.*
- *Dítě už chodí.*

Když se mluví o zkušenosti nebo když je děj považován teoreticky za děj ukončený, slovesný vid, který daného slovesa původně má, a slovesný vid, který dané sloveso skutečně vyjadřuje, jsou v tom případě odlišné.

Příklady k druhém případě jsou následující :

- *Vykouří denně 10 cigalet.*⁷
- *Uběhnu 100m za 11 second.*⁸

Sloveso dokonavé vyjadřující schopnost nebo dovednost lze používat v neaktuálním přítomném čase, tedy může fungovat jako **sloveso nedokonavé**.

---

4) 5) 6) 8) Havránek, B. Jedlička, A.: *Česká mluvnice*. Praha, SPN 1981 s. 181-185

7) Svoboda, K. : K pojetí nedokonavosti a dokonavosti českých sloves. *Naše řeč* 60, s 128-129

Závěr

Při studiu češtiny, která má jinou strukturu než japonština, se objevují problémy, které se pochopí časem, a problémy, které se nedají pochopit ani časem. Problematika českého slovesného vidu patří zrovna k tomu druhému typu problémů, protože je to morfologicko-lexikální jev. Když jde o obtížnost morfologického jevu, kterou cizinci často mají při studiu češtiny, řešení se najde relativně snadno. K pochopení se stačí naučit nazpaměť modelový příklad. Jazykový jev, který je v podstatě pevně gramatikalizován a zároveň obsahuje silnou lexikální dimenzi, například slovesný vid, není pro cizince snadno naučitelná věc.

Než jsem se soustředila na konkrétní problematiku slovesného vidu, tak jsem v první kapitole pojednala o současné situaci studia češtiny v Japonsku a v České republice. V Japonsku studium češtiny probíhá s velkým úsilím, i když se uskutečňuje v malém měřítku. Základna není dostatečně stabilizovaná a kvalifikovaných učitelů není mnoho. V poslední době se výrazně zvýšil počet japonských firem, které zde otevřely své pobočky, a také česká kultura více rozšířila do Japonska. To s sebou přineslo zvýšený zájem u Japonců, kteří se chtějí učit češtinu. Nehledě na to je možnost studia češtiny zatím omezená. A proto cílem do budoucnosti je adekvátně reagovat na poptávku, například investovat do dalšího rozvoje příslušných institucí nebo založit nové podobné instituce. Předpokládám, že v Japonsku existuje velká perspektiva rozmachu studia češtiny. V České republice možnost výběru kurzů češtiny pro cizince je rozmanitá a bohatá, a to od zájmových kurzů až po vychovávání vysoce kvalifikovaných odborníků. Z tohoto důvodu by pro Japonce začínající studovat češtinu v České republice neměl být problém vybrat si způsob studia, který by

jim vyhovoval.

V druhé kapitole jsem uvedla problémy a potíže, kterým čelí japonští mluvčí při studiu češtiny z hlediska kulturního a jazykového. Zvládnutí cizího jazyka je slabá stránka Japonců a to z důvodu geografické izolace a skromné národní mentality. Tento problém vznikající z kulturní rozdílu při studiu češtiny se projeví například při procvičování mluvené komunikace a poslechu. O potížích vznikajících z jazykového rozdílu jsem se zmínila v rovině zvukové, gramatické a stylistické. Podle vlastních zkušeností a pozorování ostatních japonských studujících, jsem si ujasnila, které fonémy v japonštině neexistují nebo těžko se vyslovují, které gramatické jevy jsou velmi odlišné od japonštiny a těžko pochopitelné pro japonské mluvčí, jak moc je těžké správně použít spisovnou a nespisovnou češtinu v praxi. Poznamenala jsem si potíže, které s sebou studium slovesného vidu přináší, a tím jsem potvrdila, proč je slovesný vid pro Japonce jednou z největších potíží v gramatické rovině.

Ve třetí kapitole jsem poukázala na rysy japonského a českého slovesného vidu. Protože především existuje rozdíl ve struktuře sloves mezi japonštinou a češtinou, nelze pohlížet na japonský slovesný vid na stejné úrovni jako slovesný vid český. To jsem objasnila pomocí konkrétních příkladů slovesného vidu v japonském smyslu slova. Odlišný systém způsobuje nepochopení, a proto je nutný vhodný výklad.

Ve čtvrté kapitole jsem zkoumala, jak slovesný vid zpracovávají učebnice češtiny pro cizince vybrané podle úrovně, cíle, zprostředkujícího jazyka, stáří učebnic a rozsahu uživatelů učebnic. Kritéria zkoumání odpovídají potížím japonských mluvčích, kterými jsem se zabývala ve 2. kapitole. Zjistila jsem, že slovesný vid považovaný za jednu z nejobtížnějších částí pro studující je též problematický pro toho, kdo o něm podává výklad.

V páté kapitole jsem se zřetelem na všechny předešlé kapitoly

vytvořila originální modelovou lekci určenou pro japonské mluvčí. Tuto kapitolu považuji za nejdůležitější část své diplomové práce. Modelová lekce byla mnohokrát prozkoumána a přepsána, protože jsem si dala hodně práce s uspořádáním její struktury, obsahu, příkladů a cvičení. Zatím ji považuji za nejlepší verzi, ale flexibilita případných změn bude nutná k tomu, aby se co nejvíce vyhovovala jednotlivým studujícím při jejich hodině češtiny. Například by bylo vhodné uvést další příklady, které by jim byly bližší. Rovněž by bylo vhodné uvést víc příkladů prefixů u dokonavých sloves, které by mohly studentům dělat největší potíže. Dejme tomu není snadné odlišit v překladu do japonštiny dokonavé sloveso *zabydlet* od nedokonavého slovesa *bydlet*. Cítit významový odstín slovesa „zabydlet“ je náročné a nadto neexistuje jedno japonské slovo, které by plně vyjadřovalo přesný význam tohoto českého slovesa. Takový významový odstín prefixu řeší často cit, ne teorie. To se cizinec naučí velmi těžko. Důležité je to, jak zahraniční lektor češtiny na takový odstín dbá a jak sám jim rozumí.

Tuto modelovou lekci jsem vytvořila pro ty, kteří mají co největší možnost proniknout do českého prostředí. Zatím je těch, kteří se začínají učit češtinu pro každodenní potřebu v České republice nebo jenom jako pro zálibu více než těch, kteří studují češtinu jako obor. A proto je jasné, že v budoucnosti budou nejvíce požadovány studijní materiály a příručky pro Japonce nestudující češtinu oborově. Věnovat se tomu je prospěšný úkol a považuji tento svůj návrh výuky o slovesném vidu za první pokus.

Пříloha (japonský originál modelové lekce uvedené v 5.kapitole)

動詞のアスペクト

アスペクトとは一体何でしょう？

まず初めに、少し日本語で考えてみることにしましょう。

訪問先で、「コーヒー飲む？」と聞かれた時の「飲む」、

誰かに「毎朝コーヒーを飲む」と言う時の「飲む」

時間的な意味の違いがあるのが分かるでしょうか？

「宿題はしたの？」「したよ。」

「宿題はしたの？」「してしまったよ。」

それぞれの答えに出てくる「する」という動詞の過去形が表す意味に違いがあるのが分かるでしょうか？

「母は夕食を作っている」

「壁に絵が掛かっている」

同じ「ている」でも時間的な意味が違うのは分かりますか？

チェコ語では動詞をアスペクトという観点から見た場合、**不完了動詞**、**完了動詞** の2つに分類することができます。

アスペクトというのは、「動き」が時間的な枠の中でどのように捉えられているか、ということです。ですから、「動き」の流れを全体として捉えるのか、行われている最中の「動き」として捉えるのか、「動き」の行われた後の状態や行われた瞬間を示すのか、ということに注目します。自分の表現したい「動き」の何に焦点を当てたいのかによって、2つのアスペクト、**不完了動詞**、**完了動詞**を上手く使い分けることになるのです。

1. 見分け方

まずは、不完了動詞と完了動詞の見分け方から見てみましょう。

チェコ語の多くの動詞は不完了動詞と完了動詞がペアになっています。

日本語(英語)	不完了動詞	完了動詞
1. 払う (to pay)	platit	zaplatit
2. 直す (to repair, correct)	opravovat	opravit
3. 取る (to take)	brát	vzít

チェコ語の不完了動詞と完了動詞の見た目の違いは大きく分けて3つあります。

1. 払う *platit x zaplatit* のパターン :

完了動詞が不完了動詞の前に何かついた形になっているもの。

この前についたもの(ここでは za)を prefix¹ と言います。

2. 直す *opravovat x opravit* のパターン :

不完了動詞と完了動詞では語尾が異なっているもの。

この語尾を接尾辞 suffix² と言います。

3. 取る *brát x vzít* のパターン :

不完了動詞と完了動詞が全く異なる形のもの。

次の表で上記のことをさらに確認してみましょう。

1) 英語では例えば、unhappy, renewal, impossible などの単語に見られます。
2) 英語では例えば、teacher, postage, washable などの単語に見られます。

意味	不完了動詞	完了動詞
4. する	dělat	udělat
5. 作る	vařit	uvařit
6. 遊ぶ、演じる等	hrát	zahrat
7. 踊る	tančit	zatančit
8. 見る	dívat se	podívat se
9. 感謝する	děkovat	poděkovat
10. 招待する	zvat	pozvat
11. 尋ねる	ptát se	zeptat se
12. 習う	učit se	naučit se
13. 塩をふる	solit	osolit
14. 買う	kupovat	koupit
15. 準備する	připravovat	připravít
16. 祝う	oslavovat	oslavít
17. 説明する	vysvětlovat	vysvětlit
18. 得る	dostávat	dostat
19. 注文する	objednávat	objednat
20. とどまる	zůstávat	zůstat
21. 電源を入れる	zapínat	zapnout
22. 電源を切る	vypínat	vypnout
23. 忘れる	zapomínat	zapomenout
24. 受け入れる	přijímat	přijmout
25. 送る	posílat	poslat
26. 選ぶ	vybírat	vybrat
27. 開ける	otevírat	otevřít
28. 閉じる	zavírat	zavřít
29. 失う	ztrácet	ztratit
30. 戻る	vracet se	vrátit se
31. 回す	otáčet	otočit
32. 挑戦する	zkoušet	zkusit
33. 訳す	překládat	přeložit
34. 食べる	jíst	sníst
35. 言う	říkat	říct

上記の表の 4～13は1のパターン

14～32は2のパターン

33～35は3のパターン

となっています。

これらのペアは暗記するより仕方ないのですが、2のパターンに関しては、次のようなちょっとしたヒントもあります。

(sufix の対照表)

不完了動詞	完了動詞
-ovat	-it
-ávat	-at
-at	-nout
-sílat	-slat
-bírat	-brat
-vírat	-vřít
-acet	-átit
-kládat	-ložit

練習問題 1

次のペア動詞のどちらが不完了、完了動詞でしょう。

- čekat – počkat
- poznat – znát
- přestoupit – přestupovat
- přivítat – vítat
- odpočívat si – odpočinout si
- přečíst – číst
- uklízet – uklidit
- zavolat – volat
- kouřit – zakouřit
- prodávat – prodat
- naložit – nakládat
- natočit – natáčet
- probírat – probrat
- vyslat – vysílat

2. 意味と使い方

先ほど、「動き」が示す時間の意味、と述べましたが、**不完了動詞と完了動詞**はまず大きく言えば、表せる時制が違います。

	過去	現在	未来
不完了動詞	○	○	○
完了動詞	○	×	○

現在形で表す事柄、つまり、

- 今、現在起こっていること(例:今、勉強している)、
- 普遍的な事柄、事実(例:チェコはヨーロッパにあります)、
- 習慣(例:毎朝、新聞を読みます)

などについて言いたい場合は**不完了動詞**を使うということです。'

この表から分かるように、過去、未来についてはどちらの動詞でも表せます。

しかし、ここで重要になるのが、意味の違いです。

不完了動詞	完了動詞
1. 経過を重視した動き	2. 結果を重視した動き
2. 習慣的に繰り返すような動き	3. その場限りの動き
3. 初めから終わりまで一つの流れとして続く動き	4. それぞれの終わりに重点が置かれた一回一回個別に続いてゆく動き

3) 完了動詞が現在のことを表す場合もありますが、それについては後で触れます。

もう少し詳しく述べると、以下の通りになります。

1. その出来事を行った(行う)流れが重要な場合、**不完了動詞**、
その出来事が終わった(終わらず)という結果が重要な場合、**完了動詞**
2. その出来事が(習慣も含め)繰り返した(繰り返す)場合、**不完了動詞**、
その出来事がその場一回限りで終わった(終わる)場合、**完了動詞**
3. 数回続いた(続く)出来事の始まりから終わりを一つのくりとして見なす
場合、**不完了動詞**、
数回続いた(続く)出来事を一回一回個別に終わった(終わる)と見なす
場合、**完了動詞**

練習問題 2

次に示すような状況において、チェコ語では下線部の動詞を不完了動詞、完了動詞のどちらで表すべきだと思いますか？ またその理由を述べましょう。

1. クリスマス市でホットワインを飲むのが好きです。
2. このビールを飲みきってから、次のを頼むことにしよう。
3. 先週新しいコートを買に行きました。しかし、気に入ったものは見つかりませんでした。
4. 先週新しいコートを買に行きました。これがそのコートです。
5. 週に一回チェコ語を習っています。
6. 3年でチェコ語を習得しました。
7. グラシューを作るのに2時間もかかりました。
8. グラシューを作ってしまってから、デザートに取りかかりました。

では、アスペクトの意味を具体的なチェコ語の例文で確認して行きましょう。

まずは日本語では同じ意味でも、上記した不完了動詞と完了動詞の意味の違いから、チェコ語ではそれぞれの文章の意味が異なるというパターンの例を3つ見て見ましょう。

1. (彼は)昨日の午後、車を修理しました。	
不完了動詞 opravovat	完了動詞 opravit
Opravoval včera auto.	Opravil včera auto.
(意味) 修理することに一定の時間を費やしたという出来事の流れ、経過を表現している。直し終えたかどうかを表現してはいない。もしかすると、まだ直っておらず、続きを明日行うかもしれない。	(意味) 修理し終えたことを示している。その「動き」の終わったという結果に焦点が当たっているため。よって、もう車は正常に動くようになっているということが想像できる。

2. 私は彼に第一章を説明しました。	
不完了動詞 vysvětlovat	完了動詞 vysvětlit
Vysvětloval jsem mu první kapitolu.	Vysvětlil jsem mu první kapitolu.
(意味) 説明することに一定の時間を費やしたという出来事の流れ、経過を表現している。説明しようと思っていたことの全てを説明した(出来事の結果)かどうかはを表現してはいない。続きを明日もう一度説明する可能性もある。	(意味) 説明し終えた、ということ表現している。その「動き」の終わったという結果に注目している。よって、第一章を繰り返して説明する必要はなく、次回は第二章に進むことができるということが想像できる。

3. 昨年、ルサルカを20回公演しました。	
不完了動詞 hrát	完了動詞 zahrát
Loni hráli Rusalku dvacetkrát.	Loni zahráli Rusalku dvacetkrát.
(意味) 20回の公演を一くくりとして考えている。 1回目から20回目までを公演のひとつの 流れとして見なしている。	(意味) 20回の公演の一つずつを別々に考えてい る。1回目から20回目までが一回一回そ の都度終わったことを表している。

次の一つの例は、上記した**不完了動詞**と**完了動詞**の意味の違いから、
それぞれの文章の意味が異なり、日本語訳も異なるというパターンです。

私はテストを受けました。	私はテストに合格しました。
不完了動詞 「書く」 psát	完了動詞 「書く」 napsat
Psal jsem test.	Napsal jsem test.
(意味) 過程重視の「書く」を使うことにより、 ただ記入しただけで、まだ結果が分から ないということ表現することになる。	(意味) 結果重視の「書く」を使うことにより、記 入したということよりも、「書き終えた＝ 合格した」を表現することになる。

チェコ語では日本語と少し違って、この場合、書き終えたが合格を意味します。

このように同じ出来事も不完了動詞と完了動詞を使うのでは意味が違い、それによって日本語訳が変わったり変わらなかったりすることが少し分かってきましたか？

自分の表現したいことに対してどちらの動詞を選ぶべきなのか、間違った方の動詞を選ぶと全く違うことを意味してしまい、言いたいことが伝わらないのではないかと心配になってしまうかもしれません。

しかし、外国語と日本語の間に語彙の違いや語法の違いがあるのは当然です。間違いや失敗なくして新しいことは学べません。チェコ語の不完了動詞、完了動詞の見た目は上記で見たとおり、prefix や suffix といったほんの少しの違いです。それが実は大きな役割を果たし、文章の意味に深みをもたらすと考えると面白いと思いませんか？日本語に訳した際には表に表れにくい奥に潜んだ意味が分かると、チェコ語がもっと面白くなると思いませんか？

頑張りましょう。

練習問題 3

次のペアーの例文を日本語に訳し、同時に意味の違いを説明しましょう。

- 1.A. Český kamarád se mě ptal, jak vypadá klávesnice japonského počítače.
B. Český kamarád se mě zeptal, jak vypadá klávesnice japonského počítače.

- 2.A. Zkoušela jsem zpívat árie ze Smetanovy opery „Prodaná nevěsta“.
B. Zkusila jsem zpívat árie ze Smetanovy opery „Prodaná nevěsta“.

- 3.A. V té restauraci jsme objednávali vepřo knedlo zelo.
B. V té restauraci jsme objednali vepřo knedlo zelo.

- 4.A. Dnes večer budu dělat domácí úkol.
B. Dnes večer udělám domácí úkol.

3. prefix

先に、チェコ語の多くの動詞は不完了動詞と完了動詞がペアーになっていると、述べました。見分け方のところで示したとおり、チェコ語の不完了動詞と完了動詞の見た目の違いは大きく分けて3つありました。そのうち、注意したいのが、一番目のパターン、つまり、完了動詞が不完了動詞の前に何かついた形になっているものです。この前についたものを prefix と言うということにも既に触れました。この prefix は動詞のアスペクトを見る上で大変重要なポイントなるので、ここで詳しく見てゆくことにします。

まず、完了動詞に付く prefix には2つのパターンがあります。

1. ただ完了動詞であることを示す記号のようなものであるパターン、
2. 何らかの意味があるパターン

実は、3ページ目の表で示した4から13の完了動詞に付いている prefix がこの一番目のパターンに属します。完了を示すだけの記号のような prefix のため、この場合には不完了動詞と完了動詞の意味の違いはこれまで述べてきたとおりです。

しかし、prefix 自体が何らかの意味を持つ2番目のパターンの場合は注意が必要です。この場合にはこれまで述べてきた不完了動詞と完了動詞の持つ基本の意味以外にも意味が生じるからです。

それでは具体的に1番目の prefix について詳しく見てゆくことにしましょう。

	不完了動詞	完了動詞
知る	znát	poznat
頼む	prosít	poprosit
繰り返す	opakovat	Zopakovat
終わる、終わる	končit	skončit
洗う	mýt se	umýt se
朝食を食べる	snídat	nasnídat se
昼食を食べる	obědvat	naobědvat se
夕食を食べる	večeřet	navečeřet se

この表と3ページ目の表を見てわかるとおり *po-*, *z-*, *s-*, *u-*, *na-*, *o-* といった prefix は、しばしばこのような一番目のパターン、つまり具体的な意味を持たない prefix としての役割を果たします。

では、2番目の prefix の例を見てみましょう。

不完了動詞	完了動詞
psát (書く)	dopsat (書き上げる) přepsat (書き直す) přípsat (書き足す) odepsat (返事を書く) vypsat (書き出す) vepsat (書き込む)
číst (読む)	přečíst (読み通す) dočíst (最後まで読む) pročíst (ざっと読む)

prefix が付いた完了動詞は、不完了動詞とは違った意味になっていることが分かります。不完了動詞がごくおおまかな意味なのに対して、prefix の付いた完了動詞はより細かい意味になっています。つまり、それぞれの prefix に意味があるからです。

しかし、ここで問題なのは、prefix はいつも、どんな動詞についても同じ意味になるのではなく、後ろに続く動詞によって、意味が少し異なることがあるのです。ですから、上の例でも、*přepsat* と *přečíst* の *pře-* では意味が違っています。

しかし、少しでも理解の助けとなるよう、幾つかの prefix の大まかな意味を次のようにまとめてみました。ただし、動詞によって、prefix の意味がいつも同じとは限らないことを忘れないで下さい。

do	まで	roz	始める
pro	通して	při	さらに
pře	再度	před	前に
v	中に	vy	外に

不完了動詞で表される文と、一番目のパターンの prefix を伴う完了動詞で表された文を意味の上から区別するのは時として難しいというのは、これまで述べてきたとおりです。しかし、不完了動詞で表された文と、2番目のパターンの prefix を伴う完了動詞で表された文はしばしば全く違う意味になります。ですから、その分、表現したいことに対して、どちらのアスペクトを選ぶべきかがはっきりしてきます。

練習問題 4

次のペアの意味を辞書で調べ、意味に違いがあるか確認しましょう。

1. slyšet - uslyšet	8. šířit - rozšířit
2. vidět - uvidět	9. mluvit - omluvit
3. dát - dodat	10. vrátit - zvrátit
4. pít - vypít	11. těšit - potěšit
5. jíst - najíst se	12. volat - odvolat
6. zlepšit se - zlejšit se	13. slavit - oslavit
7. vážit - převážit	14. říkat - naříkat

prefix の付いた完了動詞がペアとなる不完了動詞を生み出す場合があります。この場合、意味の変化は起こりません。

不完了動詞	完了動詞	不完了動詞
psát (書く)	přepsat (書き直す)	přepisovat (書き直す)
číst (読む)	dočíst (最後まで読む)	dočítat (最後まで読む)
rušit (妨げる)	přerušit (中断する)	přerušovat (中断する)
plnit (満たす)	vyplnit (記入する)	vyplňovat (記入する)
mluvit (話す)	omluvit (謝る)	omlouvát (謝る)

この表から分かることは、

不完了動詞 + prefix = 完了動詞

prefix 付きの完了動詞 + 語尾の変化 = 不完了動詞

↓

4ページ目の suffix の表を参照

練習問題 5

次の表を完成させましょう。カッコ内には意味を書き入れましょう。

不完了動詞	完了動詞	不完了動詞
měnit ( )	vy ( )	vy ( )
žít ( )	u ( )	u si ( )
chutnat ( )	o ( )	o ( )
znát ( )	po ( )	po ( )
tisknout ( )	pře ( )	pře ( )
platit ( )	s ( )	s ( )
sílit ( )	po ( )	po ( )
brát ( )	při ( )	při ( )

これまで見てきた例は、

不完了動詞 + prefix = 完了動詞 (元々の不完了動詞と同じ意味を伴う)
= 完了動詞 (新しい意味を伴う) でした。

しかし、このようなタイプもあります。

完了動詞 + prefix = 完了動詞 (新しい意味を伴う)

↓

ペアーの不完了動詞を持つ

以下の例を見てください。

完了動詞	完了動詞	不完了動詞
dát (与える)	dodat (付け加える)	dodávat (付け加える)
	přidat (付け足す)	přidávat (付け足す)
	vydat (費やす、出版する等)	vydávat (費やす、出版する等)
	rozdat (配る)	rozdávat (配る)
	předat (引き渡す)	předávat (引き渡す)
	podat (渡す)	podávat (渡す)
	prodat (売る)	prodávat (売る)
	nadat (罵る)	nadávat (罵る)
vdát (女性が結婚する)	vdávat (女性が結婚する)	

<prefix のまとめ>

ただ完了動詞であることを示す記号のような prefix と
何らかの意味がある prefix がある

↑

prefix の意味はいつも同じとは限らない

↓

場合によっては、prefix の意味から判断するよりも、全く別の動詞として
覚える方が良いでしょう。

4. 両方のアスペクトを持つ動詞

チェコ語の動詞は不完了動詞、完了動詞のどちらかです。しかし、中には不完了動詞としても完了動詞としても見なされる動詞もあります。

ここではその例について少し見てみたいと思います。

パターン1. - 外来語からの動詞

adaptovat	konzervovat	reagovat
aklimatizovat	kvalifikovat	realizovat
aktivovat	limitovat	redukovat
dabovat	manifestovat	regenerovat
evakuovat	mechanizovat	registrovat
exportovat	nominovat	rehabilitovat
ilustrovat	normalizovat	rekonstruovat
imatrikulovat	organizovat	rezervovat
imitovat	orientovat se	stabilizovat
importovat	pardonovat	startovat など
komentovat	promovat	

パターン2. - チェコ語本来の動詞

jmenovat, věnovat, obětovat など

ただし、上記でも述べたとおり、チェコ語では不完了動詞に prefix を付けて完了動詞にするという特徴があるため、外来語からの organizovat にも prefix z- をつけて、zorganizovat という完了動詞を作ることできます。

しかし、organizovat をそのまま完了動詞として使うことに、支障はありません。

5. 「動き」に関する動詞

次の表を見て分かるように、これらの動きを表す動詞はペアになっていますが、これらのペアはこれまで説明してきたような不完了動詞と完了動詞というペアではなく、どちらもが不完了動詞というペアです。そして、これらの動詞は不完了動詞や完了動詞が元々持つ時間と動きの関係から見た意味とは全く違う意味を伴うのです。このような動きを表す動詞は日常的によく使われますから、それぞれのペアが意味することをしっかりと覚えましょう。

	不完了動詞	
	パターン1.	パターン2.
走る	běhat	běžet
追う	honit	hnát
(乗り物で)行く	jezdit	jet
(徒歩で)行く	chodit	jít
飛ぶ	létat	letět
運ぶ	nosit	nést
引っ張る	tahat	táhnout
(徒歩で)持ってくる、リードする	vodit	vést
(乗り物で)持ってくる	vozit	vézt

それでは、これらパターン1とパターン2の動詞をどのように使い分けるのでしょうか。まず、それぞれが含む意味は次の通りです。

パターン1.	パターン2.
<ul style="list-style-type: none"> ・目的地がはっきりしていなくともよい ・行ったり来たりという繰り返される動き ・習慣的動き 	<ul style="list-style-type: none"> ・目的地がはっきりしている ・一方向的な動き ・一度きりの動き

では、実際に具体的な例でパターン1とパターン2を比較してみましょう。

(乗り物で)行く	
<u>Jezdím</u> do práce autem, ale dnes tam <u>jedu</u> metrem.	
パターン1	パターン2
仕事には(普段)車で行きますが、今日は地下鉄で行きます。	
パターン1	パターン2

(徒歩で)行く	
<u>Chodím</u> na tenis každé úterý a občas po něm <u>jdu</u> na pivo.	
パターン1	パターン2
毎週火曜日はテニスに通っており、時々その後にビールを飲みに行きます。	
パターン1	パターン2

運ぶ、運んでくる、携帯する	
<u>Nosí</u> brýle.	<u>Nesu</u> vám turka.
パターン1	パターン2
彼は眼鏡を掛けています。	トルココーヒーをお持ちしました。
パターン1	パターン2

これらの例文からパターン1とパターン2の大まかな使い分けが分かったのではないでしょうか？ では、次にこれらの動作の動詞と prefix の関係を見てみましょう。

prefix には2種類あることを既に説明しました。

動作の動詞に付く prefix の場合も同じです。

そして、prefix を付けることで、完了動詞になることも思い出して下さい。

まず、意味を持たない記号のような prefix は、動作の動詞においては、
例えば、jdu (不完了動詞) - půjdu (完了動詞)
jedu (不完了動詞) - pojedu (完了動詞) です。

しかし、意味を持つ prefix の付いた動作の動詞は、さらに具体的な動きを表すこととなります。jít の例で詳しく見てみることにしましょう。

不完了動詞	完了動詞	prefix の意味
jít (行く)	přijít (やって来る)	při : ~に向かって
	odejít (離れて行く)	od : ~から離れて
	vyjít (出て行く)	vy : ~の内側から外へ
	sejít (下へ行く)	s : 下へ
	vejít (中へ行く)	v : 中へ
	projít (通り抜けて行く)	pro : ~を通して、突き抜けて
	přejít (通り越して行く)	pře : ~を越して
	obejít (回って行く)	obe : 回り込んで
	sejít se (会う)	se- se : 各方向から集まってくる
	rozejít se (別れる)	roz- se : 各方向へ離れていく
	dojít (辿り着く)	do : ~まで
	zajít si (ぶらっと行く)	za- si : 時間を掛けて
	ujít (過ぎる、逃げる)	u : 過ぎる
	podejít (~の下に行く)	pod : ~の下を
	předejít (~の先に行く)	před : 前に

ただし、ここで注意して下さい。

これら prefix はパターン2の動詞のほとんどにはそのまま付けて良いのですが、パターン1の動詞につくと、動詞の語尾が以下のように変化し、しかも完了動詞になるのではなく、不完了動詞のままですから、気を付けましょう。

	不完了動詞 (不完了パターン1に prefix が付き、 語尾が変わるが、不完了のまま)	完了動詞 (不完了パターン2に prefix がそのまま付 き、完了になる)
走って来る	přiběhat přibíhat	přiběhnout
追って来る	přihonit přihánět	přihnout
(乗り物で)やって来る	příjezdit příjíždět	příjet
(徒歩で)やって来る	přichodit přicházet	přijít
着陸する	přilétat	přiletět
運んで来る	přinosit přinášet	přinést
引き付ける	přitahat přitahovat	přitáhnout
(徒歩で)持ってくる	přivodit přivádět	přivést
(乗り物で)持ってくる	přivozit přivážet	přivézt

練習問題 6

動詞から派生した次の名詞の意味をまず prefix と動詞自身の意味から予測し、その後、辞書で確認してみましょう。

1. odlét	6. přehnanost	11. přednáška
2. přilet	7. výtah	12. provoz
3. odjezd	8. vyhnanec	13. procházka
4. příjezd	9. východ	14. schod
5. docházka	10. vchod	15. sjezd

練習問題 7

次の文章に合う動詞を丸で囲みましょう。

- „Kam *chodíš / jdeš* ?“ „*Chodím / Jdu* do knihovny.“
„Kam *chodíš / jdeš* plavat ?“ „*Chodím / Jdu* do YMCY.“
„Už týden *sháním / seženu* nový kabát, ale zatím jsem nenašla nic hezkého.“
„Už jsi *sehnal / sháněl* nový byt ?“ „Ano, už tam bydlím.“
„*Přinášejte / Přineste* nám ještě dva talíře, prosím.“ (v restauraci)
„Náš vlak už *odjíždí / odjede* ! Těsně nám to *ujelo / ujíždělo* !“
„Bohužel jsme ještě nikdy *nedováželi / nedovezli* české víno do Japonska.
Ale příští rok *dovážíme / dovezeme* slivovici.“
„Raz, dva, tři, čtyři, *protahujme / protáhněme* si ruce !“ (na hodině aerobiku)
„*Procházíme / Projdeme* Klementinem, a tak si zkrátíme cestu na Karlův most.“
„Bydlím v Praze už pět let, ale pořád mě *přitahuje / přitáhne*.“
„Teplota včera klesla na 13 stupňů pod nulou.“ „Kecáš ! *Přeháníš / Přeženeš* !“

練習問題 8

次の日本語の文章をチェコ語に訳してみましょう。

- ・6時に「馬のそば」で会いましょう。
- ・今夜、スメタナのオペラ「売られた花嫁」に行きます。
- ・どちらの出身でいらっしゃいますか？
- ・現在チェコがドイツをリードしています。(サッカーなどの実況中継で)
- ・時間が飛ぶように過ぎます。

6. ペアーを持たない動詞

これまでチェコ語の多くの動詞は不完了動詞、完了動詞のペアーになっていると述べました。そして、その後、不完了としても完了としても見なされる動詞についても触れました。次にここでは、ペアーを持たない動詞について取り上げてみたいと思います。

まず、不完了動詞しかない(完了動詞のペアーを持たない)動詞には2つのタイプがあります。

1. 以下のような動詞

- muset ~しなければならない
- chtít ~したい
- smět ~してもよい
- umět ~する能力がある
- moci ~できる
- mít ~すべきだ、持っている
- dovést ~できる

2. 状態を表すような動詞

- vědět 知る
- žít 生きる
- stát 立っている
- viset 掛かっている
- vypadat ~のように見える
- mít rád ~が好きである
- milovat ~を愛している
- ležet 横になっている
- vést se ~の状態である

次に、完了動詞しかない(不完了動詞のペアーを持たない)動詞には以下のようなものがあります。

- nastydnout 風邪をひく
- onemocnět 病気になる
- zamilovat se 恋に落ちる

7. 頻度を表す動詞の形

チェコ語には、今、起こっていることではなく、何回も繰り返したような出来事を表現する場合の、特別な不完了動詞の形があります。不完了動詞に -va- を付けた形がそれです。

例えば、mít (不完了動詞) が mívat (不完了動詞) となります。

ではまず、具体的な例文で、普通の不完了動詞と -va- の付いた不完了動詞の違いを見てみましょう。

不完了動詞 mít	不完了動詞 mívat
Měl jsem doma japonský zelený čaj, ale už jsem ho vypil.	Mívali jsme japonský zelený čaj, ale už ho bohužel nemáme.
家に日本茶があったのですが、もう飲み終えてしまいました。	(以前はよく)日本茶を置いていましたが、今はもう残念ながら置いていません。(お店にて)

不完了動詞 psát	不完了動詞 psávat
Včera odpoledne jsem psala dopis kamarádovi v Londýně.	Psávali jsme si dopisy, ale teď si píšeme hlavně smsky.
昨日の午後、ロンドンの友達に手紙を書きました。	(以前はよく)文通をしていましたが、今はだいたい sms です。

不完了動詞 být	不完了動詞 bývat
Loni byl tady dobrý obchod se sklem, ale teď ho tu nevidím.	Býval tady skvělý antikvariát, ale teď je tu obchod s lacinými suvenýry.
去年はここに良いガラスのお店があったのに、今、見当たりません。	(歴代)ここに良い古本屋があったのに、今では安っぽい土産物屋になっている。

これらの例文を見て、分かるとおり、**-va-** の付いた**不完了動詞**は過去において繰り返し起こったことや、習慣的に続けていたようなことに対して使われる形ということです。英語で言うところの、**used to do ~** です。

ですから、過去形で使うのがもっとも自然と言えますし、理論的に考えて、このような形は**未来のことを言う場合には適さない**というのは明らかでしょう。

ただ、この形は**現在形で使うことも**できます。しかし、その場合は「**何度も何度も～している**」というようなある種の強調のような表現になります。

例えば、次のような例があげられます。

„**Říkávám** to milionkrát, ale ty to vůbec nevnímáš, že?“

「何百万回と言ったのに、全然聞いてないでしょ？ほんとにひどい！」

„**Chodívám** na plavání, ale vůbec nehubnu!“

「ずっと水泳に通ってるのに、全然痩せない！」

„**Pořád se** mě na to **vyptáváš**, ale nikdy na to neodpovím, jasný?“

「何度もそれを私に聞くけど、その質問には絶対答えないからね、分かった？」

„**Dívávám se** na televizi celý den a nic jiného nedělám, no jo, máš pravdu. Seš spokojený?“

「一日中テレビばかり見て他に何もしてませんよ、はいはい、おっしゃる通りです、これで満足？」

口語においては、このように、ちょっとした不満を表すような強調として使われることが多いと言えます。

これまで述べてきたとおり、**不完了動詞**はある出来事が過去の一定期間続いたということや習慣を意味することも出来るので、わざわざ **-va-** の形で「よく～したものだ」とことを表現しなくても良いような気がします。しかし、日本語でもそうですが、幾通りもの表現方法があるから言語は豊かになってゆくのです。

様々な表現を使いこなし、豊かなチェコ語を目指しましょう！

練習問題 9

括弧に斜体の動詞を-va-の形にして埋めましょう。その後、文を正しく訳してみましよう。

1. Když naše děti byly malé, ( ) jsme Vánoce na naší chalupě na Moravě. – *oslavovat*
2. ( ) jsem na klavír, kdykoliv jsem na to měla čas a chuť, ale v současné době nemám ani jedno. – *hrát*
3. Ve škole ( ) hrozně moc domácích úkolů. Hrůza!
– (my) *dostávat*
4. ( ) jsem si hranolky jako přílohu, ale teď si myslím, že to nebylo kvůli zdraví správné. – *objednávat*
5. ( ) jsem nezdravě, ale dnes už jím víc zeleniny. – *jíst*
6. Když jsme blízko babičky bydleli, ( ) jsme ji v neděli odpoledne. – *návštěvovat*
7. Říkáš, že ( ) zbytečné věci? No, a? Do toho ti přece nic není, ne? – (já) *kupovat si*
8. Když jsem byl puberták, ( ) jsem rockovou hudbu, ale teď mám nejraději jazz. – *poslouchat*
9. V poslední době ( ) od rána do večera, ale vydělával strašně málo. To snad není možné! – (on) *pracovat*
10. Během svého sedmiletého pobytu v Praze jsem pravidelně ( ) mamince do Japonska. – *emailovat*

8. 命令形とアスペクト

命令形においても不完了動詞、完了動詞の使い分けが重要になります。

では、どのような場合にどちらを使うのか具体的な例で見てください。

以下は実際の広告からの文句です。

不完了動詞：

- Po třetí minutě **volejte** zdarma. (Eurotel)
- **Vybírejte** bez starostí. (T-Mobile)
- **Užívejte** si moře pohodlí již na palubě. Cestovní kancelář Fischer teď létá k moři s Czech Airlines. (Fischer)

完了動詞：

- **Poříd'te** si pevnou linku jen za 99kč. (Český Telecom)
- **Ušetřete** víc než 400 Kč ročně. (MF Dnes)
- **Dopřejte** si pocit právě nabarvených vlasů pokaždé, kdy vycházíte z koupelny. (Dove)

上記の例を見ると、不完了動詞と完了動詞の意味の違いや時制の違いが命令文での使い分けに関わっているのが分かるのではないのでしょうか？

次に否定命令文ですが、ここで注意が必要です。

否定命令文は、普通は、不完了動詞で禁止の意味になります。

しかし、完了動詞を使った場合、警告の意味になります。

不完了動詞 :

Nedělej to. やめなさい。

Neváhejte. ためらわないで下さい。

Nemluvte. Ticho. お喋りしないで下さい、お静かに。

Nesahej na mě. 触らないで。

Nedívej se na mě tak divně. そんな風に見ないで。

Netlačte se. 押し合わないで下さい。

完了動詞 :

Nedotknete se objektů. (nápis) 展示物に触らないで下さい(表示)

Nezůstaňte tady. 立ち止まらないで下さい。

Nenastupte tady. ここで下りないで下さい。

Nehod'te věci z oken. (nápis) 窓から物を投げないで下さい(表示)

Nenechte dveře otevřené. ドアを開けっ放しにしないで下さい。

練習問題 10

どちらの動詞が適切でしょうか？

„Nechci o tom teď mluvit. *Dejte / Dávejte* mi pokoj !“

„Tady je formulář. *Napište / Pište* tady vaše jméno.“

„Je to personální oddělení ?“ „Ne, není. *Volejte / Zavolejte* na líku 123.“

„*Vypnete / Vypínejte* váš mobilní telefon.“ (v divadle)

„*Odnášejte / Odneste* nádobí k obslužnému pultu. Děkujeme.“ (nápis v menze).

„*Zde neužijte / neužívejte* mobilní telefon.“ (nápis v nemocnici)

9. 不完了動詞と完了動詞の特殊な用法

最後に、ここでは、不完了動詞が完了の意味として使われる場合と、完了動詞が不完了動詞の機能を果たす場合について、触れることにします。

まずは、不完了動詞が完了の意味として使われる場合の例を見てみましょう。

*Tento film jsem viděl již před 10 lety.*⁴ ((私は)この映画は10年前に既に見ました。)

*Otec už šel domů.*⁵ (父はもう家に帰っています。)

*Brzy tě budu prosit o pomoc.*⁶ ((私は)もうすぐ君の助けが必要になるだろう。)

Minulý týden jsem platila nájemné. ((私は)先週、家賃を払いました。)

Dítě už chodí. (子供はもう歩いている)

過去の経験について言う場合や、不完了動詞で表しても理論的に完了の意味と受け取れるような動作について、その動詞のアスペクト自体と意味上のアスペクトに違いが見られる場合があるということです。

次に、完了動詞が不完了動詞の機能を果たす場合の例を見てみましょう。

*Vykouří denně 10 cigalet.*⁷ ((彼は)一日に10本のタバコを吸います。)

*Uběhnu 100m za 11 second.*⁸ ((私は)100mを11秒で走ります。)

このようにある種の能力を表現するのに使われる完了動詞は、現在形としての意味を持つ、つまり不完了動詞のような働きをすることです。

4) 5) 6) 8) Havránek, B. Jedlička, A.: *Česká mluvnice*. Praha, SPN 1981 s. 181-185

7) Svoboda, K.: K pojetí nedokonavosti a dokonavosti českých sloves. *Naše řeč* 60, s 128-129

Bibliografie

- Čechová, M. a kol. : *Čeština - řeč a jazyk*. Praha, ISV nakladatelství 2000
- Havránek, B. Jedlička, A.: *Česká mluvnice*. Praha, SPN 1981
- Hrdlička, M. : K prezentaci aspektu ve výuce češtiny pro cizince. In: *Sborník k 65.narozeninám profesora Františka Čermáka jazyky a jazykověda*. Praha, FFUK 2005
- Karlík, P. Mekula, M. Rusínová, Z. : *Příruční mluvnice češtiny*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 1995
- Karlík, P. Nekula, M. Pleskalová, J. : *Encyklopedický slovník češtiny* Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2002
- Komárek, M.: Prefixace a slovesný vid (k prefixům prostě vidovým a subsumpci.) *Slovo a slovesnost* 45, 257 - 267
- Kopečný, F. : *Slovesný vid v češtině*. Praha, SPN 1962
- Mačida, K. : *Nihongo no džisei to asupekuto*. Tokyo, Aruku 1993
- Mathesius, V.: *Čeština a obecný jazykozpyt*. Praha, Melantrich 1947
- Novák, M.: *Gramatika japonštiny I*. Praha, SPN 1978
- Poldauf, I.: Ještě k „prostě vidovým předponám“ v češtině. *Slovo a slovesnost* 17, 169 - 172
- Svoboda, K. : K pojetí nedokonavosti a dokonavosti českých sloves. *Naše řeč* 60, 127 - 133
- Šmilauer, V. : *Nauka o českém jazyku*. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1972